

Univerzita Karlova v Praze

Filozofická fakulta

Ústav Dálného východu

Bakalářská práce

Kateřina Nováková

**Autobiografické prvky v literární tvorbě
spisovatele Šen Cchung-wena**

**Autobiographical Elements in Shen Congwen's
Literary Oeuvre**

Praha, 2012

**Vedoucí práce:
Mgr. Dušan Andrš, Ph.D.**

Za trpělivé vedení a konstruktivní připomínky děkuji vedoucímu práce
Mgr. Dušanu Andršovi, Ph.D. Za cenné rady a doporučení rovněž děkuji
Ondřeji Vařilovi.

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu, a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 27. 8. 2012

podpis:

Abstrakt

Práce představuje Šen Cchung-wena, významného představitele moderní čínské literatury 20.-40. let 20. století, jako autora svébytných autobiograficky laděných próz. Předmětem zkoumání je především výrazně autobiografická próza *Moje vzdělání* (Wo te t'iao-jü 我的教育), napsaná roku 1929, která je literárním ztvárněním spisovatelových zkušeností z období let 1918-1919. Součástí práce je tematická a motivická analýza uvedeného díla, které je posléze porovnáváno s dalšími autobiograficky laděnými prózami tohoto spisovatele. Konkrétně se jedná o prózu „Městečko Chuaj-chua“ (Chuaj-chua čen 槐花镇), dále pak o autorovu vlastní autobiografii *Cchung-wenova autobiografie* (Cchung-wen c'-čuan 从文自传), z níž je pro účely mého zkoumání relevantní zejména kapitola „Městečko Chuaj-chua“ (Chuaj-chua čen 怀化镇), a v neposlední řadě věnuji pozornost souboru próz *Příležitostné zápisky z putování po Západním Chu-nanu* (Siang-sing san-t'i 湘行散记).

Klíčová slova

Šen Cchung-wen, autobiografie, *Moje vzdělání* (Wo te t'iao-jü 我的教育), Městečko Chuaj-chua (Chuaj-chua čen 槐花镇), *Cchung-wenova autobiografie* (Cchung-wen c'-čuan 从文自传), *Příležitostné zápisky z putování po Západním Chu-nanu* (Siang-sing san-t'i 湘行散记)

Abstract

The present paper introduces Shen Ts'ung-wen, an important representative of modern Chinese literature between the 20's and 40's of the twentieth century, as an author of distinctive autobiographically oriented prose. Above all, the subject of our interest is strongly autobiographical prose *My Education* (Wo te chiao-yü 我的教育), written in 1929, which is a literary interpretation of author's experiences gained in years 1918 and 1919. The present paper contains thematic and motivic analysis of the work, which is later compared with another autobiographical prose of Shen Ts'ung-wen. Namely, "Huai-hua Town" (Huai-hua chen 槐花镇), author's personal autobiography "*Ts'ung-wen's autobiography*" (Ts'ung-wen tzu-chuan 从文自传), with the chapter "Huai-hua Town" (Huai-hua chen 怀化镇), which is especially relevant for the purpose of our research and last but not least we also pay attention to the prose collection *Discursive notes on a Trip Through Hu-nan* (Hsiang-hsing san-chi 湘行散记).

Keywords

Shen Ts'ung-wen, autobiography, My Education (Wo te chiao-yü 我的教育), Huai-hua Town (Huai-hua chen 槐花镇), Ts'ung-wen's autobiography (Ts'ung-wen tzu-chuan 从文自传), Discursive notes on a Trip Through Hu-nan (Hsiang-hsing san-chi 湘行散记)

Obsah

Poznámka k transkripcím a znakům čínského písma	7
1 Úvod.....	8
2 Výchozí literatura a prameny.....	10
3 Šen Cchung-wenův život	12
3.1 Léta dětství a dospívání v Západním Chu-nanu.....	13
3.2 Počátky spisovatelské dráhy v Pekingu	18
3.3 Vrcholná léta Šen Cchung-wenovy tvorby	21
3.4 Temné období spisovatelova života	23
3.5 Rehabilitace Šen Cchung-wenova díla.....	26
4 <i>Moje vzdělání</i> Wo te t'iao-jü 我的教育	27
4.1 Vliv Maxima Gorkého na Šen Cchung-wenovo dílo <i>Moje vzdělání</i>	28
4.2 Deníková forma prózy <i>Moje vzdělání</i>	31
4.3 Motivická analýza prózy <i>Moje vzdělání</i>	37
4.3.1 Vzdělávání	39
4.3.2 Výlučnost vypravěče.....	43
4.3.3 Pozorovatel	45
4.3.4 Beznaděj a marnost koloběhu lidského života.....	47
4.3.5 Kontrast špíny a krásy.....	48
4.3.6 Nuda a čekání.....	49
4.3.7 Řemesla a manuální zručnost	51
4.3.8 Násilí a stínání hlav.....	52
5 „Městečko Chuaj-chua“ (Chuaj-chua čen 槐化镇)	54
6 <i>Cchung-wenova autobiografie</i> (Cchung-wen c'-čuan 从文自传).....	58
6.1 „Městečko Chuaj-chua“ (Chuaj-chua čen 怀化镇).....	60
7 <i>Příležitostné zápisky z putování po Západním Chu-nanu</i> (Siang-sing san-t'i 湘行散记)	65
8 Závěr	70
Seznam citovaných pramenů a sekundární literatury	73
Přílohy.....	76

Poznámka k transkripcím a znakům čínského písma

V celé práci je pro přepis čínských pojmů užívána standardní česká transkripce vypracovaná prof. Oldřichem Švarným, kromě anglického překladu anotace, kde je užito transkripce Wade-Giles. S ohledem na použité prameny, které jsou psány ve zjednodušených znacích, uvádím čínské znaky jednotně ve zjednodušené formě t'ien tchi-c' 简体字.

1 Úvod

Šen Cchung-wen (1902–1988) je významným představitelem moderní čínské literatury 20.-40. let 20. století a právem patří mezi největší spisovatele moderní čínské literatury. Proslavila jej především díla, která čtenářům otevřela výhled do romantické krajiny Západního Chu-nanu, pastorálně laděné příběhy, ve kterých se autor dotýká univerzálních otázek života a smrti, lásky i nenávisti. Neméně fascinující jsou však spisovatelovy autobiograficky laděné prózy, které jsou literárními kritiky často označovány jako jeho nejzdařilejší a nejvyzrálejší práce.

Cílem mé práce je představit Šen Cchung-wena, jako autora svébytných autobiograficky laděných próz. Předmětem zkoumání je především výrazně autobiografická próza *Moje vzdělání* (Wo te t'iao-jü 我的教育), napsaná roku 1929, která je literárním ztvárněním spisovatelových zkušeností z období let 1918-1919, kdy sloužil jako voják v Západním Chu-nanu.

Ve své práci se věnuji nejprve Šen Cchung-wenovu životu. Znalost důležitých událostí autorova života je nezbytná pro pochopení a interpretaci Šen Cchung-wenovy tvorby, zvláště pak tvorby autobiografické. V životopisné části podávám informaci o spisovatelově dětství v Západním Chu-nanu, o vojenské kariéře a nesnadných počátcích jeho spisovatelské dráhy v Pekingu. Věnuji se též pozdějším obdobím autorova života, kdy byla jeho díla zakázána, i následné rehabilitaci jeho díla.

Část práce je také věnována vlivu Maxima Gorkého na Šen Cchung-wenovo dílo. Tuto kapitolu jsem do své práce zařadila proto, že tvorba obou autorů vykazuje jisté podobnosti a je evidentní, že některé Šen Cchung-wenovy prózy jsou tvorbou tohoto ruského spisovatele inspirovány. Platí to například pro *Moje vzdělání*, které bylo inspirováno Gorkého prózou *Moje univerzity* (Мои университеты).

V hlavní části práce analyzuji prózu *Moje vzdělání*, konkrétně její deníkovou formu, a podávám též tematickou a motivickou analýzu díla. Zde se zaměřuji na dominantní motivy (výlučnost, špína, stínání hlav, voda, motiv pozorovatele a další) a také na další typické aspekty Šen Cchung-wenova díla.

V závěru práce toto dílo porovnám s dalšími autobiograficky laděnými prózami. Konkrétně se bude jednat o prózu „Městečko Chuaj-chua“ (Chuaj-chua čen 槐花镇) z roku 1926, autorovu první vzpomínku na městečko Chuaj-chua, kde byl posádkou v letech 1918-1919. Dále pak o autorovu vlastní autobiografii *Cchung-wenova autobiografie* (Cchung-wen c'-čuan 从文自传), napsanou roku 1934. Pro účel mého zkoumání je relevantní zejména kapitola „Městečko Chuaj-chua“ (Chuaj-chua čen 怀化镇), ve které spisovatel rovněž zpracovává období let 1918-1919. V neposlední řadě věnuji pozornost souboru próz *Příležitostné zápisky z putování po Západním Chu-nanu* (Siang-sing san-t'i 湘行散记) z roku 1936. Uvedené prózy jsou založeny do značné míry na dopisech, které Šen Cchung-wen zasílal během cesty do Západního Chu-nanu manželce, a v nichž se snažil zachytit dojmy z návratu do rodného kraje po více než deseti letech. Smyslem srovnání je poukázat na práci s vybranými motivy, na proměny postavy vypravěče a další aspekty a významotvorné prvky spisovatelova díla.

2 Výchozí literatura a prameny

Přestože Šen Cchung-wen sepsal vlastní autobiografii *Cchung-wenova autobiografie*, je sestavení spisovatelova životopisu, který je pro účely mé práce důležitým východiskem, velmi nelehkým úkolem. Šen Cchung-wenova autobiografie není dílem faktografického charakteru a hranice mezi fikcí a skutečností je zde, podobně jako ve většině spisovatelových děl, značně mlhavá, nadto popisuje autorův život pouze do roku 1923, tedy do příchodu autora do Pekingu, kde teprve začíná jeho kariéra spisovatele. Pro účely sepsání faktograficky spolehlivé životopisné stati je tedy tento pramen zcela nedostačující. Značnou pomocí je obsáhlá a stále ještě nepřekonaná studie Jeffrey C. Kinkleyho *The Odyssey of Shen Congwen*, která obsahuje mnoho podnětných postřehů stran spisovatelova života i vzpomínky samotného spisovatele. Tato studie se však zaměřuje spíše na Šen Cchung-wenovu literární tvorbu, životopisné informace zde uvedené jsou podřízeny tomuto účelu a nepřinášejí tedy celistvý obraz autorova života. Kromě toho nejsou jednotlivé události mnohdy datovány, a tudíž je tato studie pro sestavení komplexního životopisu rovněž nedostačujícím zdrojem informací.

Informací o autorově životě není mnoho a spolehlivé údaje s příslušnými daty jsou k nalezení pouze v čínských publikacích. Při zpracování Šen Cchung-wenova životopisu tedy vycházím ze dvou čínských zdrojů. Prvním z nich je výčet důležitých dat Šen Cchung-wenova života ze sborníku *Cchung-wenovo kompletní sebrané dílo* (*Šen Cchung-wen čchüan-ti* 沈从文全集), druhým zdrojem je stručný přehled Šen Cchung-wenova života v datech z knihy „*Textů jako hvězd, člověk jako novorozeně - Vzpomínka na Šen Cchung-wena*“ (Sing tou čchi wen, čch' c' čchi žen - I Šen Cchung-wen 星斗其文 赤子其人- 忆沈从文).¹ Obě práce přehledně představují Šen Cchung-wenův život, důležitá data jeho osobního života i literární tvorby a poskytují tak ucelený obraz spisovatelova života.

Všechny citované pasáže z Šen Cchung-wenových děl jsou citovány ze sborníku *Cchung-wenovo kompletní sebrané dílo*. Šen Cchung-wen byl velmi pečlivým autorem, který své texty často upravoval a vybrušoval k dokonalosti. Zvláště v pozdějších letech se vracel ke

¹Titul knihy odkazuje na dvojverší napsané v reakci na Šen Cchung-wenovo úmrtí mladší sestrou jeho ženy, Čang Čchung-che 张充和: 不折不扣亦慈亦让 星斗其文 赤子其人。 *Pu če pu cchung, i c' i žang, sing tou čchi wen, č' c' čchi žen*. Ani vzdorný ani poddajný, laskavý i skromný, textů jako hvězd, člověk jako novorozeně (s duší novorozeněte). (Wang, 1998: 325)

své rané tvorbě, revidoval ji a často do textu výrazně zasahoval, proto se jednotlivá vydání jeho díla mohou značně lišit. Z toho důvodu užívám pouze výše zmíněného sborníku, neboť jsou v něm zařazena díla v podobě, v níž byla poprvé publikována. Tato díla nepodléhala dodatečným úpravám spisovatele ani jeho manželky, která v pozdějších letech do textů rovněž výrazně zasahovala.

3 Šen Cchung-wenův život

Kapiolu o Šen Cchung-wenově životě můžeme otevřít stručným avšak výstižným představením Šen Cchung-wena z pera Jaroslava Průška:

„Vzpomínky na Ting Ling mne sblížily se Šen Cchung-wenem. Vypadal jako malý slabounký student, s brýlemi a s vlasy hladce dozadu sčesanými. Nikdo by nevěřil, že tenhle chlapec pochází z rodiny dědičných vojáků, kteří hlídali v Hu-nanu rezervace divokých horských kmenů Miao a chránili čínské osady před jejich útoky. Byl asi od čtrnácti let vojákem a pod různými generály prošel celou střední a západní Čínou. Zprotivilo se mu vojenské řemeslo, nesmyslné války jednoho generála proti druhému, loupení sedláků a žoldnéřský život. Chtěl studovat a tak dal sbohem vojáctví a přišel do Pejpinu. Ale tam uviděl, že pro lidi bez peněz není škol. I když čínské školy a university jsou velmi laciné, pro většinu - jistě pro 80-90% čínského obyvatelstva - jsou nedostupné. Místo studování musel se živit. Tak začal psát, vypravoval různé příběhy ze svého potulného, vojáckého života; jak chudí vojáci bez haléře chodili bohatými městy, viděli krásné ženy a všechna tato krása jim byla nedostupná, nedivte se, že někdy sáhli po puškách. Ale s větší radostí vypravuje legendy a pověsti svého kraje o hrdých a bojovných Miao, o podivných zvířatech, která žijí vysoko v horách; jeho knížky otevřely Číně trochu výhled do romantické krajiny na středním Jang-cz' a měly také značný úspěch.“

(Průšek, 1940: 292-294)

Šen Cchung-wen nechává čtenáře nahlédnout do krajiny Západního Chu-nanu, poznat místní obyvatele, naturel rybářů, prostitutek i vojáků, vyslechnout příběhy o bojovných Miao 苗² i legendy a pověsti, které Šen Cchung-wen slýchal jako malý chlapec i jako voják na cestách. Do jeho díla se zásadním způsobem promítají životní zkušenosti a zážitky, zejména z období dětství a dospívání, které prožil v Západním Chu-nanu. Pro čtení a interpretaci Šen Cchung-wenova díla je důležité znát klíčové události spisovatelova života.

² Národnost Miao 苗 je jedna z padesáti-pěti národnostních menšin na území Čínské lidové republiky. Menšina Miao žije především v oblastech jižní Číny, v provinciích Kuej-čou 贵州, Chu-nan 湖南, Jün-nan 云南, S'-čchuan 四川, Kuang-si 广西, Chaj-nan 海南, Kuang-tung 广东 a Chu-pej 湖北. Někteří příslušníci národnosti Miao se z Číny přesunuli do Jihovýchodní Asie.

3.1 Léta dětství a dospívání v Západním Chu-nanu

Šen Cchung-wen 沈从文, vlastním jménem Šen Jüe-chuan 沈岳焕, se narodil 28. prosince roku 1902 významnému vojenskému veliteli Šen Cung-s'mu 沈宗嗣³ a matce Chuang Su-jing 黄素英, národnosti Tchu-t'ia 土家. Šen Cchung-wen byl čtvrtým z devíti sourozenců a druhým nejstarším z bratrů, tedy er-ke 二哥, jak ve svých raných dílech často pojmenovává postavy s výrazně autobiografickými rysy. Narodil se v Západním Chu-nanu⁴, v městečku Feng-chuang 凤凰⁵, kde také prožil prvních dvacet let svého života. Pro své dílo často čerpá inspiraci z krajiny a kultury Západního Chu-nanu a líčí vzpomínky na své dětství i legendy a pověsti o hrdých a bojovných Miao. Jak případně poznamenává Kinkley, prostřednictvím těchto vzpomínek, přeměněných Šen Cchung-wenovou představivostí v četná literární díla, známe rozmanitost prostředí, z něhož autor pochází, více než jeho samotného:

„Šen Cchung-wen vytváří své příběhy ze vzpomínek z dětství, lidových příběhů a povídek, které slýchal od své Miaoské chůvy či svých příbuzných, z legend spojených s místy, která navštívil, když jako voják pochodoval odlehlou krajinou, pouličních šarvátek, které zaslechl oknem a z klení, které si vyměňovali v soubojích vojáci a bandy pouličních chuligánů v pravé poledne. Z toho všeho vytvořil živoucí obraz čínské krajiny.“
(Kinkley, 1987: 8)

Když v roce 1907 přibyl do rodiny šestý mladší bratr, matka soustředila svou péči na nový přírůstek a malého Jüe-chuana poslala spolu se staršími sestrami k soukromé učitelce, která sourozence učila číst a psát. O rok později Šen nastoupil na soukromou školu starého typu. Ke škole však příliš nepřilnul, brzy se spřáhl s rozpustilými spolužáky vedenými Šen Cchung-wenovým starším bratrancem a záškolácká dobrodružství jej lákala více než studium. Rodiče pro jeho potulky přirozeně neměli pochopení a snažili se malého Šen Cchung-wena

³ Šen Cchung-wen se narodil do rodiny s vojenskou tradicí. Jeho otec roku 1900 po boku slavného generála Luo Žung-kuanga 罗荣光 odrazil útoky spojených armád při Boxerském povstání. Dědeček Šen Chung-fu 沈洪富 byl generálem, jenž velel vojskům potlačujícím povstání Miao. V roce 1864 byl jmenován provinčním vojenským velitelem chu-nanských jednotek a později „Velkým Ochráncem“ (镇守使) Jün-nanu. (Šen Cchung-wen, 2002: 248) Rodiče do Šen Cchung-wena vkládali velké naděje a doufali, že bude pokračovat v rodinné tradici, poměrně brzy se však ukázalo, že se jejich očekávání pravděpodobně nenaplní.

⁴ Šen Cchung-wenovu rodnou krajinu, Západní Chu-nan Siang-si 湘西, představuje severozápadní čtvrtina provincie Chu-nan 湖南. Tato oblast se zhruba shoduje s územím odvodněným řekami Jüan 沅 a Li 澧, s výjimkou horního toku řeky Jüan 沅 v provincii Kuej-čou 贵州. (Kinkley, 1987: 8)

⁵ Ve starších textech se můžeme setkat také s původním názvem městečka Čen-kan 镇筴.

přimět k disciplíně, avšak bezvýsledně. Spolu se svými kumpány dokázal vymyslet mnoho důmyslných způsobů, jak se vyhnout škole i následnému trestu a užívat si venkovního světa, jak o tom hovoří následující odstavec z Šen Cchung-wenovy autobiografie:

„Jak tomu obvykle bývá, v šesti letech už jsem chodil do soukromé školy. Také jsem si prožil svůj díl útrap, jakých se dětem ve škole dostává. Z domácí výuky jsem již znal mnoho znaků, protože jsem měl od dětství dobrou paměť, a tak se dalo říci, že jsem byl ve srovnání s ostatními dětmi o něco lepší. Po druhém roce jsem přestoupil na jinou školu, kde jsem se spřáhl s několika staršími spolužáky, od kterých jsem se naučil odporovat zlostnatému učiteli a prchat od knih do přírody. Během tohoto roku se zformovaly základy mé povahy. Když jsem utekl za školu, často jsem to skrýval a lhal jsem, abych se vyhnul trestu. Můj otec se kvůli tomu velmi hněval a jednou mi dokonce vyhrožoval, že pokud ještě jednou budu záškolačit a lhát, uřízne mi prst. Já jsem se tím ale nenechal zastrašit, a jakmile se naskytla příležitost, nenechal jsem si ji ujít. Když jsem se naučil dívat se na všechno vlastníma očima a zatoužil jsem všechno vyzkoušet na vlastní kůži, nebyla pro mne škola už ničím zajímavá.“

(Šen Cchung-wen, 2002/13: 251)

Záškoláctví a útky do přírody jsou výrazným motivem Šen Cchung-wenova díla a sám autor opakovaně zmiňuje, že jej toto období silně ovlivnilo a „zformovalo základy jeho povahy“ (Šen Cchung-wen, 2002/13:251). V Šen Cchung-wenově díle se objevuje nepřeborné množství takových útěků do městečka, kde trávil dny proplétáním se uličkami, pozorováním lidí, řemeslných dílen či tržišť. Utíkal také do přírody, kde se často uchýloval k vodě. Jeho výjimečný a silný vztah k vodě, na který se tak často odvolává, a který patrně vznikl už v útlém věku, v jeho díle výrazně figuruje. Ve své autobiografii uvádí:

„...Vliv, který na mne měla voda, byl skutečně obrovský. Můj nádherný život v mládí nelze od vody oddělit. Dalo by se říci, že moje škola byla na břehu řeky. Pokud jde o poznávání krásného a přemítání o světě, voda s tím vždy měla co dočinění...“

(Šen Cchung-wen, 2002/13: 252)

Šen Cchung-wen ale současně popírá, že by byl pouze rozpustilým záškolákem, který se chce vyhnout školním povinnostem a lenošit na břehu řeky. Uvádí, že utíkal za školu, aby se vymanil z područí vzdělávacího systému, jehož účelem bylo proměnit jej v „kariéristu“.

Uchyloval se do nového, svěžího světa přírody, z něhož mohl svými smysly čerpat zcela odlišný typ vzdělání. V předmluvě ke sbírce *Vzpomínky na Západní Chu-nan* k tomu říká:

„Samozřejmě, že moje rodina a škola neuznávala moji metodu sebevzdělávání a považovala mě za neposlušného, líného a beznadějného. Podle mého názoru byla však budoucnost, kterou pro mne připravili, slepou uličkou.“

(Šen Cchung-wen, 2009: 6)

Další období života, které Šen Cchung-wena, a tedy i celou jeho tvorbu, velmi poznamenalo, přišlo s rokem 1911, kdy se stal svědkem událostí, k nimž došlo v předvečer Sin-chajské revoluce. Na vlastní oči viděl utlačování Miaoské menšiny po neúspěšném povstání ve Feng-chuangu, zajímání a následné zabíjení vesničanů císařským vojskem. Tento a podobné zážitky z období, kdy sloužil na různých místech Západního Chu-nanu jako voják, Šen Cchung-wena velmi ovlivnily. Zneužívání vojenské moci a zabíjení nevinných civilistů, které Šen Cchung-wen odmítal, se stalo jedním z leitmotivů spisovatelova díla.

Šen Cchung-wenův otec po Wu-čchangském povstání (1911), následkem kterého byla celá menšina Miao nelítostně utlačována, zahořkl a rozhodl se odejít do Peking, kde se následně zapojil do hnutí, usilující o odstranění Jüan Š'-kchaje 袁世凱⁶. Poté, co bylo celé spiknutí odhaleno, byl Šen Cchung-wenův otec nucen uprchnout z domova a skrývat se. Rodina se tak ocitla bez otce a následně i staršího bratra, který se otce vydal hledat. Po roce 1917, kdy rodinu zasáhlo úmrtí Šen Cchung-wenovy starší sestry, se Šen rozhodl ukončit vyšší stupeň základní školy a vzhledem k tíživé finanční situaci rodiny a také proto, aby si zajistil budoucnost, vstoupil do armády. S jednotkami směřujícími do Západního Chu-nanu za účelem potírání banditů opustil své rodiště.

Následující léta strávená v armádě jsou pro Šen Cchung-wena zásadním obdobím, k němuž se ve své tvorbě často vrací. Nejprve byl posádkou v Čchen-čou 辰州 (dnes Jüan-ling 沅陵), kde byl při své vojenské službě svědkem praxe „potírání banditů“, která spočívala v zajímání, mučení a popravách tisíců nevinných venkovanů. Během ročního pobytu v

⁶ Jüan Š'-kchaj 袁世凱 (1859-1916), čínský vojenský a politický činitel, poslední ministerský předseda dynastie Čching. Byl guvernérem provincie Šan-tung a vystupoval proti S'-čchuanskému povstání. Po odstoupení Sunjatsena se stal prezidentem Čínské republiky a nastolil vojenskou diktaturu. V roce 1915 se prohlásil císařem.

malém městečku Chuaj-hua 怀化, kde byl Šen Cchung-wen posádkou v roce 1919, vojenské jednotky pozabíjely přes sedmset vesničanů a mnoho dalších potrestaly nejrůznějšími tresty. Většina dní prožitých u vojska plynula ve znamení nekonečného čekání, nudy a denní rutiny, jak o tom Šen Cchung-wen píše v próze *Moje vzdělání* (Wo te t'iao-jü 我的教育):

„...náplň našich dní by mohla být popsána takto: 1) prezence (když se nedostavíte, budete potrestáni klečením), 2) jídlo (ze zeleniny hlavně pálivé papričky), 3) čištění zbraní a zpívání vojenských písní, 4) hledání zábavy kdekoliv to jde, tropení malých výtržností (praštit něčího psa, nahánět slepice). Nikdo neví, jak dlouho to bude trvat. Dokonce ani nevíme, proč tu vlastně jsme...“

(Šen Cchung-wen: 2002/5: 205)

Vojáci trávili dlouhé dny spánkem nebo hledali jakoukoliv zábavu, potulky po městě a okolí, rvačky, ubližování domácím zvířatům. Jediným rozptýlením jim často byly trhy, které se v městečku konaly každý pátý den. Byl to den, kdy vojáci dostávali maso a jediný den, kdy bylo možné utratit to málo peněz, které měli. Podobně jako když dříve Šen Cchung-wen utíkal ze školních lavic, i nyní se v každé volné chvíli vzdaluje vojenským povinnostem a prchá za městečko pozorovat přírodu nebo do uliček přihlížet práci řemeslníků.

V městečku Chuaj-chua se tehdy šestnáctiletý Šen Cchung-wen ocitl ve společnosti starého sekretáře Wena 文 a starého advokáta Siao Süan-čchinga 萧选青. A byli to právě tyto muži, kdo započal utvářet osobnost Šen Cchung-wena, jako skutečného zástupce venkovské šlechty. Jali se Šen Cchung-wena odnaučovat jeho obhroublé způsoby, učili jej kaligrafii, literatuře a starý advokát Siao Süan-čching ho učil psát klasickou poezii. Povzbudil mladého Šen Cchung-wena, tehdy stále ještě pojmenovaného Jüe-chuan 岳焕, tím, že mu dal nové jméno Čchung-wen 崇文 (ctít kulturu, literaturu). Šen sám si jméno změnil na Cchung-wen 从文 (oddán kultuře, literatuře) (Kinkley, 1987: 57-58), a tak vzniklo jméno, které vyjadřovalo jeho vztah k literatuře a vzdělání a pod kterým dnes spisovatele známe.

V roce 1920 krátce po návratu jednotek z Chuaj-chua do Čchen-čou, byla významná část chu-nanského vojska pobita místními povstaleckými jednotkami a Šen Cchung-wen, který shodou náhod masakru unikl, se vrátil domů. O rok později se rozhodl přestěhovat do Č'-ťiang 芷江, kde žil společně s příbuznými a kam se za ním také zanedlouho přestěhovala

jeho matka. Zde získal Šen Cchung-wen další dva učitele, strýce Siung Ťie-sana 熊捷三, nejmocnějšího muže ve městě, a strýce Chuang Ťü-čchuana 黄据传, policejního komisaře, který následně zaměstnal Šen Cchung-wena jako policejního úředníka. Společně se svými strýci si Šen Cchung-wen krátil dlouhé chvíle recitací poezie, prozpěvováním písní, seznámil se zde s formami klasické poezie a opisováním básní se naučil kaligrafickému stylu malé pečeti. Prostřednictvím premiéra ústřední vlády Čínské republiky Siung Si-linga 熊希齡, staršího bratra strýce Siung Ťie-sana, se mu dostalo příležitosti přečíst mnoho překladů děl západní literatury, které pořídil zakladatel literárního překladu, Lin Šu 林纾,⁷ mezi jiným i dílo Charlese Dickense, které mělo na jeho pozdější tvorbu velký vliv.

Strýcové předali Šen Cchung-wenovi vše, co mohli z lesku venkovské šlechty. I po smrti strýce Chuanga zůstal Šen Cchung-wen v Č'-ťiangu a jak později sám uvedl, tehdy byl již právoplatným členem venkovské šlechty a zbývalo mu udělat jen poslední krok, uzavřít sňatek s některou z bohatých dívek, jež mu nabízel strýc Siung. Šen Cchung-wen byl tak blízko úspěchu ve společenských kruzích, že jeho matka dokonce prodala dům ve Feng-chuangu a odstěhovala se za ním do Jüan-čou. Peníze, které za dům utržila, pak dala Šen Cchung-wenovi, aby je spravoval. Šen Cchung-wen k tomu v roce 1932 ve své autobiografii řekl toto:

„Kdyby tomu osud nechtěl jinak, a nechal by mě prožít měsíce a roky, tak jak jsem žil tehdy, myslím, že bych teď byl bezvýznamným členem venkovské šlechty. Má žena by bezpochyby byla dcerou bohatého kupce. Já sám bych byl podruhé jmenován úředníkem, byl bych otcem čtyř nebo možná i více dětí a také bych se naučil kouřit opium. Okolnosti tehdy naznačovaly, že se můj život bude vyvíjet tímto směrem. A to není jen má vlastní domněnka, stejně tak si to tehdy myslel i můj strýc Siung.“

(Šen Cchung-wen, 2002/13: 324)

⁷ Lin Šu 林纾(1852–1924), čínský překladatel, kritik, esejista. Neznal žádný cizí jazyk a překládal podle ústního tlumočení spolupracovníků. Přesto jeho překlady-parafráze díky literárnímu nadání a stylistické vybroušenosti jeho klasického literárního jazyka mají svou hodnotu. Díky Lin Šuovi se Čína poprvé seznámila s řadou nejvýznamnějších evropských i amerických spisovatelů. Přeložil 171 děl (W. Scotta, Ch. Dickense, L.N. Tolstého, C. Doyla, A. Dumase aj.). (Průšek a kol., 1967/2: 75).

Šen Cchung-wen ale odmítl vše, co se mu nabízelo, kvůli místní dívce, do které se zamiloval. Poté, co byl touto podvodnou láskou okraden o více než tisíc jüanů⁸, které mu byly svěřeny, nedokázal se matce podívat do očí a tiše se vytratil, aby hledal živobytí v Pao-ťingu 保靖. To nakonec opět našel v řadách vojska, kde působil jako sekretář velitele Čchen Čchü-čena 陈渠珍.⁹ Při této práci se mu dostalo do rukou nepřehledné množství starých dokumentů a knih, z nichž načerpal mnoho poznatků. Když byl později zaměstnán v tiskárně jako korektor, jeho spolupracovník mu zprostředkoval seznámení s řadou moderních periodik, která šířila myšlenky Májového hnutí. V srpnu roku 1921 se Šen Cchung-wen rozhodl odejít studovat do Pekingu.

Příbuzní i přátelé Šen Cchung-wena od jeho záměru zrazovali a považovali jeho představy za naivní. Kladli mu na srdce, že lepší budoucnost jej čeká doma, nastoupí-li dráhu vojáka, spíše než v Pekingu, kde marně čeká na příležitost mnoho takových, jako je on. Šen Cchung-wenovo rozhodnutí již nebylo možné zvrátit. Po šesti letech přihlížení zabíjení nevinných vesničanů mu nabízel domov jen vzpomínky na nelidskou krutost, a proto se také rozhodl zkusit štěstí v Pekingu.

3.2 Počátky spisovatelské dráhy v Pekingu

Po příchodu do Pekingu Šen Cchung-wen nedostal příležitost studovat, jak kvůli nedostatku peněz, tak kvůli nedostatečnému vzdělání. Neuspěl při vstupních testech na soukromé školy a přijímacího řízení na státem podporovanou Pekingskou univerzitu se nemohl ani zúčastnit, protože neměl potřebné dokumenty o vzdělání.¹⁰ Na překážku mu byl také jeho nedostatek nadání pro studium cizích jazyků, který stál v cestě získání stipendií. Tyto počáteční neúspěchy zanechaly v Šen Cchung-wenově duši hluboké rány. Šen Cchung-wenova chudoba byla patrná z jeho šatů, jeho nízký společenský status z nedostatku velkoměstských způsobů a jeho nepříliš prestižní původ byl patrný z jeho přízvuku. (Kinkley,

⁸ Šen Cchungwen se tehdy dvořil milostnými dopisy jisté dívce, přestože jej jeho příbuzní varovali, nijak se nenechal odradit. Každý den, když bratr dívky přišel k Šen Cchung-wenovi vyzvednout milostný dopis, který ji měl doručit, vyprosil si u Šen Cchung-wena malou půjčku. Když dluh dosáhl třetiny majetku Šenovy rodiny, mladá dívka i peníze zmizely. (Kinkley, 1984: 59)

⁹ Čchen Čchü-čen 陈渠珍 (1882 – 1952) velitel Spojených armád Západního Chu-nanu od roku 1920.

¹⁰ V roce 1917 absolvoval vyšší stupeň základní školy, poté studium přerušil, protože se rozhodl vstoupit do armády, ke studiu se již nevrátil a neměl tedy potřebná vysvědčení.

1987: 71) Jak dlouho žil Šen Cchung-wen v Peking, než se stal spisovatelem, a jaký vedl život, není příliš jasné. Nejprve všechny své síly napíral k přípravě na přijímací řízení na univerzitu, později se živil nejrůznějšími příležitostnými pracemi.

Frustrovaný, osamělý Šen Cchung-wen našel útěchu v letech svého dětství a vojenské služby. Prostřednictvím svých děl se navracel domů, do krajiny Západního Chu-nanu. Usilovně svá díla rozesílal vydavatelům, kteří je ale obratem zahazovali. Šen Cchung-wen vzpomínal zvláště na Sun Fu-jüana 孙伏园,¹¹ redaktora *Literární přílohy ranních novin* (Čchen-pao fu-kchan 晨报副刊), který na jednom setkání sebral velký balík Šen Cchung-wenových nepublikovaných rukopisů a demonstrativně je hodil do koše. Protože se neplýtvalo poštovním na vrácení nepoužitých rukopisů a spisovatel neměl čas udělat si kopie svých textů, Šen odhaduje, že asi třetina, možná i více, z jeho rané tvorby byla v této době prostě vyhozena. (Kinkley, 1987: 70)

Konečně po řadě neúspěchů byla 22. prosince roku 1924 v *Literární příloze ranních novin* poprvé publikována Šen Cchung-wenova próza „Neodeslaný dopis“ (I feng wei-chcheng fu-jou te sin 一封未曾付邮的信). Spisovatel do tohoto periodika později často přispíval a do června roku 1928, kdy přestalo vycházet, zde publikoval přes sto děl nejrůznějších literárních žánrů. Díky tomu si jeho práce všiml profesor Pekingské univerzity Lin Caj-pching 林宰平,¹² který Šen Cchung-wena podporoval a mnohokrát mu pomohl. Šen Cchung-wen sám o něm také hovoří jako o svém celoživotním učiteli. Během své publikační činnosti se Šen seznámil i s mnoha spisovateli například se Sü Č'-moem 徐志摩¹³, Wen I-tuem 闻一多¹⁴, Chu Je-pchinem 胡也频¹⁵ a Ting Ling 丁玲¹⁶. S pomocí profesora Lin Caj-pchinga také získal místo v knihovně Siang-šanského sirotčince.

¹¹ Sun Fu-jüan 孙伏园(1894–1966), redaktor *Literární přílohy ranních novin* (Čchen-pao fu-kchan 晨报副刊), blízký spolupracovník Lu Süna 鲁迅.

¹² Lin Caj-pching 林宰平 (1879-1960), profesor Pekingské univerzity, vyučoval filosofii a ekonomii. Po smrti Liang Čchi-čchaa 梁启超 editoval jeho kompletní dílo.

¹³ Sü Č'-mo 徐志摩 (1895-1931), čínský básník, esejista, překladatel z anglického jazyka, romantik, krajní individualista. Nejprve studoval v Americe bankovníctví, pak v Cambridgi literaturu. Po návratu se stal univerzitním profesorem anglické literatury v Peking. Byl průvodcem a překladatelem Thákura. Patřil k nejvýznamnějším osobnostem společnosti Přibývajícího měsíce, jejímž byl zakladatelem. (Průšek a kol., 1967/2: 276–277). Napsal čtyři sbírky poezie a mnoho překladů z cizích jazyků.

¹⁴ Wen I-tuo 闻一多 (1889–1946) čínský básník, literární kritik a teoretik, bojovník za demokratická práva. Dostalo se mu tradičního vzdělání, studoval také malířství v Americe. Byl jednou z vůdčích osobností společnosti Přibývajícího měsíce, od níž se později odklonil. Jako univerzitní profesor přednášel po celé Číně. Jeho poezie, formálně nesmírně dokonalá, opírající se o cizí, západní metra, patří po obsahové stránce

Rok 1925 je pro Šen Cchung-wena prvním rokem aktivní tvorby. Za celý rok uveřejnil více než šedesát próz, povídek, esejů, básní a dramat. Bez stabilního zázemí, v tíživé finanční situaci vstupuje Šen do pekingských literárních kruhů a stává se jedním z prvních spisovatelů z povolání. Od roku 1926 pravidelně publikuje své názory na literaturu v měsíčníku *Literární společnost* (Wen-še jüe-kchan 文社月刊) a literární polemiky se stávají důležitou součástí jeho tvorby. Vychází také jeho první sbírka s názvem *Kachny* (Ja-c' 鸭子). Od roku 1926 také začíná publikovat v šanghajském *Měsíčníku pro román a povídku* (Siao-šuo jüe-pao 小说月报) a v tomto roce také vychází první Šen Cchung-wenovo dílo vydané v cizím jazyce, a sice japonský překlad divadelní hry „Matka“. Šen Cchung-wen na podzim opouští místo knihovníka v Siang-šanském sirotčinci a spolu s Ting Ling a Chu Je-pchinem se naplno věnuje literatuře.

Tvorba z let 1925 až 1930 je do značné míry poznamenána Šenovými niternými návraty do oblasti Západního Chu-nanu. Ve svých dílech se Šen Cchung-wen vrací do minulosti a píše o tom, co miluje, tedy o domově. Přibližuje čtenářům krajinu Západního Chu-nanu, život zdějších lidí i miaoské legendy a ti tak poznávají prostředí, z něhož vzešel „Dumas Číny“. (Kinkley, 1995:1) V této době, zvláště v letech 1928 a 1929 vzniká mnoho děl inspirovaných miaoskou kulturou, lidovými příběhy, uměním, zvyky, náboženstvím a mytologickými motivy a rovněž poezie inspirovaná ústní slovesností či písněmi, které Šen Cchung-wen v dětství často slýchal od matky a své chůvy miaoské národnosti.

V roce 1927 následoval Šen Cchung-wen nakladatelství, která přesídlila na jih a odešel do Šanghaje. O něco později za ním přišli i jeho blízcí přátelé Ting Ling a Chu Je-pchin a společně tu založili vlastní periodikum *Červený a černý* (Chung jü chej 红与黑). Od roku 1925 až do roku 1930 publikoval Šen Cchung-wen celkem 200 textů a 20 sbírek a sám toto období označil za velmi plodné. Poté, co vyšla próza *Moje vzdělání* a *Cchung-wenova*

k vrcholům moderní čínské poezie. Je zakladatelem moderního metrického směru v poezii. (Průšek a kol., 1967/2: 381)

¹⁵ Chu Je-pchin 胡也频 (1903–1931), čínský spisovatel a revolucionář, člen Svazu levicových spisovatelů a manžel spisovatelky Ting Ling. V roce 1931 byl popraven Kuomintangem. (Hsia, 1961: 264-266)

¹⁶ Ting Ling 丁玲 (1907 – 1986), čínská spisovatelka, autorka povídek, románů, reportáží. Manželka spisovatele a revolucionáře Chu Je-pchina 胡也频. Po Chu Je-pchinově popravě vstupuje do komunistické strany. Zastřelena Kuomintangem. V roce 1936 se jí podařilo dostat do osvobozených oblastí a programově se podílela na vytváření nové literatury. V roce 1956 byla kritizována a nucena žít na venkově. (Průšek a kol., 1967/2: 331)

autobiografie, byl Šen Cchung-wen vhodným kandidátem na označení „Čínský Gorkij“. (Kinkley, 1987: 187)

Později byl Šen Cchung-wen na doporučení Chu Š'ho 胡适¹⁷ zaměstnán jako učitel na Wu-chanské univerzitě, kde vyučoval tvůrčí psaní a kde se také seznámil se svou budoucí ženou, studentkou Čang Čao-che 张兆和 (1910-2003). Kinkley zmiňuje, že Šen Cchung-wen, vědom si nedostatečnosti vlastního vzdělání, kvůli které byl ostatními autory opovrhován, trpěl nejistotou a pocitem méněcennosti a práci učitele tedy považoval za jakési sebeospravedlnění. Po návratu do Šanghaje se Šen Cchung-wen snažil ze všech sil pomoci uvězněnému Chu Je-pchinovi¹⁸ a napomáhal Ting Ling ukrývat se.¹⁹ Následkem toho přišel o místo učitele na Wu-chanské univerzitě, a tak zůstal po nějaký čas v Šanghaji a živil se vlastní tvorbou. Brzy ale díky Sü Č'-moovi mohl nastoupit jako učitel na univerzitě v Čching-tau 青島, kde působil v letech 1931–1934.

3.3 Vrcholná léta Šen Cchung-wenovy tvorby

Třicátá léta byla pro Šen Cchung-wena obdobím tvůrčího vzmachu. Šen Cchung-wen se v tomto období ocitl na vrcholu svých tvůrčích sil a začal psát propracované, stylisticky vybroušené práce, které bývají kritky nejvíce vyzdvihovány. Sám spisovatel řekl, že teprve po roce 1929 začal psát s určitou kritičností. Do té doby byla jeho díla pouze surovým materiálem, nejčastěji spěšně načrtnutá vyprávění inspirovaná četbou, zážitkem či pouhými představami. V roce 1926 přiznal, že jeho tvůrčí metoda jednoduše spočívala v tom „*pochytat všechny věci z minulosti, které se třepotaly před mýma očima, jako se chytají motýli.*“ (Kinkley, 1984: 66)

¹⁷ Chu Š' 胡适 (1891–1961) čínský literární teoretik, filosof, kuomintangský politik. Po studiích v Číně absolvoval studia ve Spojených státech na Cornell a později Kolumbijské univerzitě. Byl profesorem, později děkanem a kancléřem Pekingské univerzity a také velvyslancem ve Spojených státech v letech 1938-1942. Po roce 1949 se stal prezidentem kuomintangské Academia Sinica na Tchaj-wanu. Dal podnět k diskuzím o reformě čínského spisovného jazyka a literatury. Propagoval užití hovorového jazyka, v literatuře zastával mírně reformistické stanovisko. (Průšek a kol., 1967/1: 399)

¹⁸ Následkem činnosti v komunistickém hnutí byl Chu Je-pchin 17. ledna 1931 spolu s dalšími čtyřmi mladými komunistickými spisovateli zatčen a uvezněn. (Hsia, 1961: 265)

¹⁹ Šen Cchung-wen doprovodil Ting Ling do Chu-nanu, kde svěřila svého syna do péče své matky a sama se pak vrátila do Šanghaje. 4. května 1933 zde byla zatčena a uvezněna. Následující dva či tři roky byla držena v Nankingu pod dohledem tajné policie. (Hsia, 1961: 266)

S novým místem učitele na univerzitě v Čching-tau ale přišly i nové obtíže. Šen Cchung-wenovy přednášky byly neuspořádané a velmi improvizované, přednášené nepříliš poutavým způsobem a jeho hlas nebyl o nic hlasitější než šepot. Možná to bylo záměrem, že nedokončoval myšlenku, aby donutil studenty vyvodit si vlastní závěry po způsobu konfuciánských dialogů. Ale Šen Cchung-wen se ve svůj první den výuky tak styděl, že zamumlal sotva pár vět a opustil třídu dříve, než vůbec začal hodinu. Toto zjevně ještě prohloubilo jeho pocity intelektuální nedostatečnosti a nepatřičnosti. Cítil se odtržený nejen od redaktorů a vydavatelů, ale také od mnoha čínských spisovatelů a v neposlední řadě od čtenářů, přestože jeho díla zůstávala stále poměrně oblíbená. (Kinkley, 1987: 185)

V září 1933, po smrti Chu Je-pchina a zmizení Ting Ling Šen Cchung-wen rezignoval na místo učitele v Čching-tau a odešel do Pekingu, kde se věnoval sestavování učebnic pro základní školy a 9. října se tu také oženil s Čang Čao-che. Následující citace je výmluvnou výpovědí o navráceném klidu ve spisovatelově tvorbě, která se následně dostává na vyšší úroveň.

„V roce 1933 jsem opustil univerzitu v Čing-tau a odešel jsem do Pekingu za prací, po svatbě v září se můj život radikálně změnil. Bydleli jsme v osamoceném domku u Si-anské brány. V jednom rohu dvorku při zdi rostla datlová palma a akát a během dne podzimní slunce prosvítalo větvemi stromů. Měl jsem malý čtvercový stůl z borového dřeva z 18. století ve tvaru Sungského lampionu, který jsem postavil na dvorek. Každé ráno jsem pracoval na Pohraničním městečku. Sluneční světlo prosvítající na můj malý stůl mě inspirovalo, psal jsem spíše pomalu, jednu kapitolu za týden.“

(Šen Cchung-wen, 2009: 8)

V lednu roku 1934 se Šen Cchung-wen poprvé vrací zpět do Západního Chu-nanu, aby navštívil svou nemocnou matku. Tato událost se stává inspiračním zdrojem druhé vlny Šen Cchung-wenovy tvorby spjaté se Západním Chu-nanem. První fáze jeho tvorby je nostalgickou vzpomínkou na domov, bezstarostné dny dětství a mládí, v jejímž závěru stojí novela *Pohraniční městečko* (Pien-čcheng 边城). *Pohraniční městečko* představuje výrazný předěl v Šen Cchung-wenově tvorbě, která vznikala během deseti let, kdy byl od Západního Chu-nanu odloučen. V předmluvě ke sbírce *Vzpomínky na Západní Chu-nan* uvádí:

„Před dokončením mé práce [Pohraniční městečko], někdy na konci listopadu, jsem dostal dopis z domova, kde stálo, že matka je těžce nemocná a chce, abych se vrátil domů. Situace byla vinou probíhajících bojů napjatá, hlavní silnice byla odříznutá, cesta lodí tam a zpět mohla trvat okolo měsíce a tak bylo lepší, abych se vydal na cestu sám. Slíbil jsem své ženě, že všechno, co se mi cestou přihodí, jí vylíčím v dopisech. Cesta trvala mnoho dní, během cesty jsem seděl na lodi, pozoroval plynoucí řeku a cítil se velmi osamělý. Vesnice na břehu řeky vypadaly tiše, ale ve vzduchu bylo přítomno tíživé napětí, každou chvíli se mohlo přihodit nějaké neštěstí.“

(Šen Cchung-wen, 2009: 8-10)

Korespondence z této cesty do rodného kraje se stala předlohou souboru próz *Příležitostné zápisky z putování po Západním Chu-nanu*, který vyšel roku 1936.

Poté, co v roce 1937 vypukla druhá čínsko-japonská válka a Peking byl obsazen, byl Šen Cchung-wen nucen uprchnout. Kroky učitelů směřovaly do Chu-nanu, kde se spojením pekingské univerzity Čchin-chua 清华 a tchienťinské univerzity Nan-kchaj 南开 ustavila dočasná „spojená“ univerzita. Protože jim cestu komplikoval nastalý zmatek a zemí otrásala válka, byli nakonec nuceni se cíle své cesty vzdát, neboť v Nankingu je zastihlo bombardování města stovkou japonských letounů, celé město se připravovalo k evakuaci, a tak nezbývalo než uprchnout do Wu-chanu, kde se spolu s ostatními následně věnovali protijaponské činnosti. Šen Cchung-wen se nakonec opět dostává do Západního Chu-nanu, který se v době války zdá být nejbezpečnější oblastí. V dubnu roku 1938 se Šen Cchung-wen přesunul do Kchun-mingu, kde následně přijal místo na Si-nanské Univerzitě²⁰.

3.4 Temné období spisovatelova života

40. léta prožívá Šen Cchung-wen v Kchun-mingu, věnuje se výuce, psaní učebnic a vlastní tvorbě. Výrazným dílem čtyřicátých let je například soubor próz *Dlouhá řeka* (Čchang-che 长河), o kterém se C. T. Hsia²¹ pochvalně vyjádřil, že ve srovnání s ostatními

²⁰ Si-nan Lien-che Ta-süe 西南联合大学 (Spojené univerzity jihozápadu)

²¹ C.T. Hsia (1921 -), profesor čínské literatury na Kolumbijské univerzitě, literární kritik a esejista. Jeden z prvních sinologů, který věnuje Šen Cchung-wenovu dílu značnou pozornost, viz jeho *A History of Modern Chinese Fiction*, 1961: 189–211.

Šen Cchung-wenovými delšími díly nejbohatěji reprezentuje mnohostrannost spisovatelova talentu. (Kinkley 1987: 245)

V těchto letech začala sílit ostrá kritika Šen Cchung-wenovy tvorby. Tři z jeho děl z vojenského prostředí byly zakázány, censoři také pozdrželi publikaci několika výborů Šen Cchung-wenova díla a devět povídek z prostředí Západního Chu-nanu, přestože již byly vytištěny. Šen Cchung-wen na sebe v této době strhává hněv kritiků především svým dílem, ve kterém se odklání od regionální prózy (siang-tchu siao-šuo 乡土小说)²². Šen Cchung-wenovi bylo vytýkáno, že jeho díla nepovzbuzují k boji proti Japonsku, ale také to, že nejsou kvalitní ani námětem ani zpracováním. Mezi tato díla patří i Šenovy literární experimenty ovlivněné Freudem a Joycem. V neposlední řadě na sebe spisovatel strhává kritiku levicových autorů tvrdošíjným obhajováním názoru, že literatura se za žádnou cenu nesmí podřizovat politickým cílům.

Jediná zmínka o nejtemnějším období Šen Cchung-wenova života, kdy se také pokusil spáchat sebevraždu, byla zveřejněna roku 1949 Šen Cchung-wenovým bývalým studentem na Tchaj-wanu, rok poté, co k oné tragické události došlo. Na třicet let Šen Cchung-wen prakticky zmizel z veřejného života a s výjimkou několika knih o historii umění, na jejichž hřbetě se objevilo jeho jméno, o něm nikde nebylo ani zmínky. Dokonce ani když se v tisku roku 1948 objevila zpráva o spisovatelově úmrtí, nebyl nikdo, kdo by ji mohl zpochybnit. V témže roce také napsal své poslední beletristické dílo „Pravda je podivnější než smyšlenky“ (Čchuan-čchi pu čchi 传奇不奇). Šen Cchung-wen se propadl do hlubokých depresí. Situace v Číně se svažovala ke společenskému a morálnímu kolapsu a zdálo se, že Šen Cchung-wenovy představy o společnosti se hroutí. Ve svých názorech však nepolevil, zatímco jiní hovořili o tom, jak evropská literatura přináší éru dekadence a o škodlivém vlivu symbolismu, Šen Cchung-wen tvrdohlavě prosazoval ideu, že politika nemá právo řídit literaturu.

²² Siang-tchu siao-šuo (乡土小说) „Literatura rodné hroudy“ (Native soil fiction), byla jedním z nejpobulárnějších žánrů moderní literatury. Jedním ze zakladatelů literatury rodné hroudy byl Lu Sün. Jeho povídky „Rodná ves“, „Novoroční obět“ a „Ve vinárně“ zpracovávají různé aspekty motivu rodného kraje. Přes tematické a stylistické odlišnosti tyto povídky představují skupinu motivů, které spisovatelé budou zpracovávat v následujících sedmdesáti letech: plynutí času, střet starých a nových hodnot, touha po minulých dnech nevinnosti a dětství, setkání s podivnostmi, zaostalé venkovské postavy, pozorování zvyků, strach z nadcházejících změn, smíšené pocity stesku po domově a zároveň strachu z návratu domů. Literatura rodné hroudy je literaturou vykořenění, spisovatelé píší o tom, co nemohou prožívat ve skutečnosti. Významnou roli hraje představivost, životní zkušenosti a paměť. Ztracená minulost může být znovu získána pouze skrze psaní. (Wang, 1992: 249-250)

Šen Cchung-wenovi přátelé neměli ani tušení, že spisovatel trpí depresemi. Zanechal sice psaní, ale o to více se ponořil do studia dějin umění, architektury a kaligrafie. Nadále zůstával na blízku svým přátelům z Chu-nanu a mladým studentům, které vyučoval, ti však tíhli k levicovému, komunistickou ideologií poznamenanému smýšlení a vzbuzovali v Šen Cchung-wenovi obavy o spisovatelovu vlastní budoucnost. V prosinci roku 1948, kdy byl Peking obléhán komunistickými vojsky, dosáhly Šen Cchung-wenovy deprese vrcholu. Jeho obavy z budoucnosti se ukázaly být oprávněnými. Kuo Mo-žuo²³ označil Šen Cchung-wena za reakcionáře a autora pornografické literatury²⁴ a Sia Jen 夏衍²⁵ jej nařkl z obhajoby fašismu (Kinkley, 1987: 266). S obléháním Pekingu nastalo pro Šen Cchung-wena období psychického teroru. V soukromí jej pronásledovaly nenávistné dopisy a dokonce výhrůžky smrtí, na veřejnosti čelil ponižujícím plakátům vyvěšovaným v kampusu Pekingské univerzity, které jej označovaly za reakcionáře, neangažovaného a prodejného autora pornografické literatury.

Poslední ranou byl odchod Šen Cchung-wenovy manželky, Čang Čao-che. Čang Čao-che, které se zalíbilo studium oproštěné od domácích povinností, odešla studovat na Severočínskou univerzitu. Její nekritické nadšení pro revoluci způsobilo mezi ní a jejím manželem rozkol. Děti, které zůstaly v otcově péči, nakonec také ve škole přislíbily, že budou otce přesvědčovat o správnosti revoluce, dokud neprozře. Šen Cchung-wen se v tomto bezútěšném období znovu pokoušel psát, ale co večer napsal, následujícího rána rozhořčeně zničil. Celá situace vyvrcholila pokusem o sebevraždu, když v době nepřítomnosti ženy i dětí vypil petrolej a pořezal si zápěstí a hrdlo.

Naštěstí byl Šen Cchung-wen včas zachráněn a poté, co se jeho zdravotní stav na podzim začal zlepšovat, začal pracovat v Národním historickém muzeu a těšit se z nové práce, která mu umožnila přístup k mnoha historickým artefaktům. Jeho jméno však zůstávalo v literárních krúžích stále prokleto. Jeho přátelé a kolegové spisovatelé s ním nechtěli mít nic

²³Kuo Mo-žuo 郭沫若 (1892 – 1997), čínský levicový spisovatel a vědec. Jeden ze zakladatelů literární společnosti Tvorbá, zprvu vyznávající romantismus a umění pro umění. Záhy se členové přiklání k marxismu a usilují o revoluční literaturu. Po povstání v Nan-čchangu r. 1927 byl nucen uprchnout do Japonska, kde se zdržoval až do roku 1937. Po roce 1949 se stal prezidentem Academia Sinica a zastával některé z nejvyšších funkcí ve státě. Vliv romantismu se zračí v jeho volném, silně patetickém a deklamativním verši a ve volné osnově jeho prózy. Proslul též jako odborník ve staré čínské epigrafii, filosofii a historii. (Průšek a kol., 1967/2: 58)

²⁴Doslova tchao-chung-se te cuo-t'ia 桃红色的作家 broskvově-červený autor, učinil tak ve svém eseji z roku 1948 „Čch' fan tung wen-i“ 斥反动文艺 „Pryč s reakcionářským uměním“. (Kuo Mo-žuo, 1948: 155)

²⁵Sia Jen 夏衍 (1900 - 1995), autor divadelních her, scénarista.

společného a mladí autoři, kterým pomohl na počátku jejich kariéry, taktéž. V roce 1953 bylo v šanghajském tisku oznámeno pálení inventáře a tiskových desek všech Šen Cchung-wenových děl a stejně tak byla jeho díla odmítána na Tchaj-wanu. Šen Cchung-wen na to odpověděl svým zápallem pro studium historických oděvů, jejich materiálů a vzorů. Jako v minulosti se proti nepřízni okolního světa obrnil prací a studiem. V roce 1966 byl nucen čistit latríny a o tři roky později byl odeslán na převýchovu do „Kádrové školy 17. Máje“. Odloučení od rodiny, nedostatek potřebných léků na vysoký tlak a špatná strava neprospěly jeho zhoršujícímu se zdravotnímu stavu. Kromě toho byl odtržen od svých knih a pracovních materiálů, což mu znemožnilo uchýlit se ke své osvědčené strategii, ponořit se do práce. V roce 1972 se konečně on i jeho žena vrací do Pekingu a Šen Cchung-wen se s novou vervou vrhá do studia historie tradičního čínského oděvu.

3.5 Rehabilitace Šen Cchung-wenova díla

Na přelomu let 1979 a 1980 se Šen Cchung-wen dočkal částečné rehabilitace. Šen Cchung-wenova raná tvorba dochází uznání v zahraničí a také v Číně nastává nová vlna zájmu o jeho dílo. Řada učenců se vrhá na studium Šen Cchung-wenova díla a mnoho spisovatelových děl je znovu publikováno. Novela *Pohraniční městečko* se dočkává filmového zpracování a v roce 1983 je Šen Cchung-wen švédským sinologem Göranem Malmqvistem nominován na kandidáta Nobelovy ceny za literaturu. Šen Cchung-wen, který do té doby nikdy nebyl v zahraničí, přijímá nabídku zahraniční univerzity a v doprovodu své manželky odjíždí přednášet do Spojených států. Stále se neúnavně věnuje historickým studiím a revizi svých prací a stále tvrdohlavě odmítá podřizovat literaturu politickým cílům až do 10. května roku 1988, kdy následkem srdeční příhody umírá. O čtyři roky později je, podle jeho poslední vůle, jeho popel převezen do Feng-chuangu a rozptýlen do řeky Tchuo-t'iang 沱江 a u úpatí hory Tching-tchao 听涛.

4 *Moje vzdělání* Wo te t'iao-jü 我的教育

Vlastní předmět této práce, *Moje vzdělání* (Wo te t'iao-jü 我的教育), napsané v létě roku 1929, zobrazuje prožitky a zkušenosti z období Šen Cchung-wenovy vojenské služby v malém městečku Chuai-chua 怀化, kde byl autor posádkou v letech 1918–1919. Ve své tvorbě se spisovatel k tomuto očividně velmi inspirativnímu životnímu období často navrácí, zpracovává jej například v povídce „Městečko Chuaj-chua“ (Chuaj-chua čen 槐化镇) či ve své autobiografii, v kapitole „Městečko Chuaj-chua“ (Chuaj-chua čen 怀化镇). Tyto prózy představím v samostatných kapitolách.

Název díla *Moje vzdělání* se zdá být zprvu poněkud matoucí, neboť se v něm spisovatel nerozepisuje o škole či vzdělávání, ve skutečnosti se ale motiv vzdělání prolíná celým dílem a spisovatel měl mnoho důvodů, proč své vzpomínky označit právě tímto titulem. Šen Cchung-wen dával vždy přednost vzdělávání samotným životem před studiem ve školních lavicích a období strávené v městečku Chuaj-chua představovalo důležitou kapitolu v autorově „učebnici života“, proto tedy název *Moje vzdělání*. Šen Cchung-wen se také mohl při výběru titulu inspirovat dílem ruského spisovatele Maxima Gorkého, *Moje univerzity*, o čemž se zmiňují v samostatné kapitole věnované vlivu Maxima Gorkého na Šen Cchung-wenovu tvorbu. K napsání tohoto díla autora mimo jiné pohnulo také hořké uvědomění, že lidé z města nevnímají vojáky jako ochránce. Literární ztvárnění vlastních vzpomínek na vojenskou službu mu poskytlo dobrou příležitost napravit mínění čtenářů o vojácích a nechat je nahlédnout do jejich života. Zachytit pravou povahu vojáků a ukázat tak společnosti, že vojáci nejsou o nic více nemorální, hloupí nebo neuvědomující si dobovou situaci než ostatní a také to, jak málo Číňané doopravdy vědí o Číně a potažmo sobě samých, je bezesporu dalším vzdělávacím aspektem díla. V neposlední řadě mohlo být toto dílo prostředkem spisovatelova úniku z každodenní tíživé situace nesnadného životního období. Krátce po příchodu do Pekingu byl autor osamělý a frustrovaný z opakovaných neúspěchů. Nebyl schopen začlenit se do společnosti a sužovaly jej finanční problémy a nejisté vyhlídky do budoucnosti. V této situaci bylo přirozené, že se začínající spisovatel uchyloval do světa vzpomínek na dětství a mládí v krajině Západního Chu-nanu, právě vzpomínky na vojenskou službu v městečku Chuaj-chua se staly významným inspiračním zdrojem jeho rané tvorby.

Moje vzdělání je próza ve formě deníku přinášející syrový obraz vojenského života v malém městečku v Západním Chu-nanu. Šen Cchung-wen v ní líčí vojáky jako mnohdy hloupé a obhroublé muže, pyšné na svou vojenskou uniformu, v jejichž přátelství a neurvalých žertech však lze spatřit záblesk nevinnosti, čistoty a dětské hravosti. Dílo seznamuje čtenáře s prostředím vojenského tábora, popisuje řád a rutinu vojenského života a nijak se přitom nevyhýbá líčení násilí, poprav a jiných šokujících scénérií. Tato na první pohled šokující líčení nejsou samoučelná, naopak jsou nedílnou součástí vyprávění – literárních ztvárnění Šen Cchung-wenovy školy života. Přestože akcentovaná autobiografičnost řady textů často svádí k vnímání této části spisovatelova díla jako pouhého záznamu skutečných událostí, jde o mnohvrstevnaté texty. Toto platí i pokud hovoříme o Šen Cchung-wenových cestopisných dílech.

To, že próza *Moje vzdělání* není pouhým autobiografickým záznamem, dokládají i možné meziliterární vlivy. Následující kapitoly se zaměřují na to, do jaké míry se Šen Cchung-wen inspiroval dílem ruského spisovatele Maxima Gorkého.

4.1 Vliv Maxima Gorkého na Šen Cchung-wenovo dílo *Moje vzdělání*

Šen Cchung-wen byl dozajista inspirován mnoha ruskými autory, kteří byli v té době v Číně velmi populární. Ať už to byl Čechov, kterého Šen Cchung-wen oceňoval pro jeho laskavý humor a satiru, Gogol a jeho karikatury postav, Tolstoj, Turgeněv či právě Gorkij.

Od konce 20. let 20. století vzrůstal v Číně zájem o proletářskou literaturu a tedy i o dílo Gorkého, které výrazně ovlivnilo takové spisovatele, jako byl Pa Ťin 巴金 (1904-2005), Kuo Mo-žuo 郭沫若 (1892-1978), Lu Sün 鲁迅 (1881-1936), Mao Dun 茅盾 (1896-1981) či Čchü Čchiou-paj 瞿秋白 (1899-1935). V této době jsou také v Šen Cchung-wenově tvorbě, ale i v tvorbě jeho nejbližších přátel Chu Je-pchina 胡也頻 (1903-1931) a Ting Ling 丁玲 (1904-1986) patrné ozvěny děl ruských autorů. Poté, co vyšlo Šen Cchung-wenovo dílo *Moje vzdělání*, stal se Šen Cchung-wen nejslavnějším čínským spisovatelem samoukem a byl dokonce přezdíván „Čínský Gorkij“. Jaký vliv tvorba spisovatele Maxima Gorkého mohla mít na Šen Cchung-wenovo *Moje vzdělání*?

Mezi oběma spisovateli je mnoho podobností, ať už hovoříme o jejich osobnosti, názorech, osudu a životních zkušenostech či tvorbě. Oba autoři se v mnoha ohledech velmi podobají, je tedy možné, že Šen Cchung-wenovo dílo mohlo být poznamenáno prostou osobní a duševní spřízněností s tímto ruským spisovatelem.

Stejně jako Maxim Gorkij byl i Šen Cchung-wen samoukem. Oba autoři měli podobný přístup ke vzdělání, namísto školního vzdělání raději volili „školu života“. Oba spisovatele inspirovalo prostředí prostých lidí, dávali přednost lodníkům, rybářům, řemeslníkům, rolníkům a přirozeně talentovaným jedincům před učenci vybraných způsobů. Šen Cchung-wen i Maxim Gorkij v průběhu svého života vykonávali nejrůznější podřadné práce, než se jim podařilo splnit si svůj sen, stát se spisovateli. Tak jako byl Šen Cchung-wenův talent, poté co odešel do Pekingu, objeven Sü Č'-moem, byl Gorkij objeven v Moskvě Korolenkem. Oba autory také pojí stejný způsob nahlížení na krajinu, život a společnost, kterou ve svém díle zobrazovali, záliba v jemně ironickém realismu a dovednost výstižného popisu okamžiku. Oba vytvářeli literární zobrazení malých měst založená na detailním pozorování každodenního života, dílen, řemeslníků, obchodníků, na kontrastech lásky a nenávisti, radosti a strachu, práce a odpočinku a tím vším vykreslovali tíživou neměnnost světa a neustále se opakujících vzorců lidského života. (Kinkley, 1990: 179–188)

Šen Cchung-wen napsal již před prózou *Moje vzdělání* několik titulů zjevně inspirovaných dílem Gorkého. Svědčí o tom například titul z roku 1927 s názvem *Do světa* (Tao š'-t'ie šang 到世界上) očividně inspirovaný názvem druhého dílu Gorkého autobiografie z roku 1916 *Do světa* (В людях)²⁶. Následující titul *Moje univerzity* (Мои университеты), který uzavírá Gorkého autobiografickou trilogii, svým názvem nápadně připomíná Šen Cchung-wenovo autobiografické dílo *Moje vzdělání* napsané roku 1929. U Šen Cchung-wenovy povídky „Tři muži a dívka“ (San ke nan-c' che i ke nü-žen 三个男子和一个女人) z roku 1930 je zase patrná podobnost s Gorkého slavným titulem „Dvacet šest mužů a dívka“ (Двадцать шесть и одна) z roku 1899, který byl jedním z prvních titulů Gorkého přeložených do čínského jazyka.

²⁶ Doslovně bychom tento titul mohli přeložit „mezi lidi“. Doslovnějšího překladu se přidržuje také německý titul *Unter fremden Menschen* (Mezi cizí lidmi). Zavedený český překlad tohoto titulu zní *Do světa*, v anglickém překladu je to pak *In the World* (Ve světě).

Titul *Moje vzdělání* vyvznívá podobně ironicky jako Gorkého *Moje univerzity*. Ani jeden z autorů neodkazuje tímto názvem na univerzitní vzdělání, nýbrž na „školu života“, na svérázné vzdělání, kterého se oběma autorům dostalo v období, kdy žili mezi prostými lidmi a kterého si cenili nad vzdělání, jehož se jim dostalo ve škole. Gorkého univerzitou byla spodina společnosti, bosáci, tuláci a revolucionáři, kteří jej učili skutečnému životu. Podobně Šen Cchung-wenovou školou byli vojáci, rváči a negramotní venkované. Gorkij ve své autobiografické trilogii popisuje období dětství a mládí a jeho líčení vytváří jasný obraz duchovního formování a životní cesty hlavního hrdiny. I Šen Cchung-wenova díla z vojenského prostředí můžeme číst jako svérázný „Bildungsroman“. (Kinkley, 1987: 44) Také ve svých dalších dílech Gorkij, podobně jako Šen Cchung-wen, čerpá z životních zkušeností. Gorkého i Šenovy povídky mají společné téma touhy po svobodě, odporu ke společenským konvencím a usedlému životu.

Navzdory vzájemné podobnosti děl obou autorů nelze uvažovat o přímém vlivu Gorkého díla na Šen Cchung-wenovo *Moje vzdělání*, neboť v době, kdy Šen Cchung-wen psal své dílo, nebyla ještě Gorkého autobiografická trilogie přeložena do čínského jazyka. Nepřímý vliv však vyloučit nelze, Šen Cchung-wen mohl posbírat útržky informací o Gorkého životě a díle v prostředí Pekingské univerzity nebo od některého ze svých levicových přátel a Gorkého příklad jej snad mohl inspirovat k napsání vlastní autobiografie.

Ke srovnání s Gorkého autobiografií vybízí také jiné Šen Cchung-wenovo dílo, *Příležitostné zápisky z putování po západním Chu-nanu*. Jde o prózy autobiografického charakteru, sepsané v zimě roku 1933 na základě korespondence s manželkou, v nichž Šen Cchung-wen literárně ztvárňuje první návrat do svého rodiště od doby, kdy odešel do Pekingu. Stejně jako Gorkého autobiografie i Šen Cchung-wenova sbírka autobiografických esejů nevypovídá ani tak o autorovi jako spíše o zajímavých lidech a starých přátelích, které potkává při návratu domů. Autor vypráví o jejich proměnách, snech a selháních uprostřed živých obrazů krajiny Západního Chu-nanu.

Přímý vliv Gorkého tvorby na Šen Cchung-wenovo dílo není možné dokázat. Oba autory především spojuje podobný pohled na život i mnoho podobných životních prožitků. Nicméně blízkost, kterou pozorujeme nejen na osobní, ale též na literární rovině, jistý vliv Gorkého na Šen Cchung-wena přinejmenším připouští. Za povšimnutí v této souvislosti stojí i

skutečnost, že literární kritici shledali nejlepšími a nejvyzrálejšími díly obou autorů právě jejich díla autobiografická. (Kinkley, 1990: 187)

4.2 Deníková forma prózy *Moje vzdělání*

Jak bylo výše zmíněno, *Moje vzdělání* je napsáno formou deníku. Sám autor však přiznává, že si v době své vojenské služby nikdy deník nevedl. Próza navíc vznikla s mnohaletým odstupem. Nejedná se tedy o deník autentický, nýbrž o autobiograficky laděnou fikční prózu ve formě deníku. Dílo se zakládá na faktech a zachycuje skutečné postavy, místa a události let 1918-1919, současně jde o dílo literární, jehož nedílnou součástí je manipulace a hierarchizace narativního materiálu. Pro literární zpracování svých vzpomínek si Šen Cchung-wen vybral formu deníku pravděpodobně právě proto, aby dílu dodal na autentičnosti a také proto, že mu umožňovala pohodlně zpracovat své vzpomínky na vojenskou službu v městečku Chuaj-chua.

Základní definici deníkové formy nalezneme například ve *Slovníku literární teorie*:

„Forma denních či chronologicky řazených záznamů převážně autobiografického obsahu, jimiž autor zachycuje události života osobního i společenského, a dále údaje nejrozmanitější povahy: filozofické, literární, náboženské aj. Obsahová náplň tak budí dojem nenuceného výběru a jejím typickým znakem bývá bezprostřednost podání. Žánrově se záznamy deníkového charakteru blíží krátké poznámce (úryvku, rozsáhlejšímu esejistickému pojednání, úvaze atd., mohou mít i podobu strohé glosy). Podle míry včleňovaných událostí, dotýkajících se osobního či veřejného života pisatele, a okolností vyplývajících z jeho působení ve společnosti lze rozlišit: deník autentický, deník jako dílo určené čtenářům a deník jako literární dílo fiktivního charakteru, tj. literární dílo s fiktivním hrdinou psané formou deníkových záznamů“

(Vlašín 1984: 70)

Deníkovou formu, v níž Šen Cchung-wen píše prózu *Moje vzdělání*, bychom na základě jejích rysů mohli klasifikovat jako deník určený čtenáři. Šen Cchung-wen ve svém díle hovoří o událostech, kterých se sám účastnil či jichž byl svědkem, o svých názorech, myšlenkách a

pocitech. To, že se nejedná o deník autentický, dokládá skutečnost, že Šen Cchung-wen sám přiznal, že si jako mladý voják nikdy deník nevedl (Kinkley, 1995: 119). Próza od samého počátku vznikala jako literární dílo určené k uveřejnění. Nejedná se tedy o bezprostřední zápisky deníkové povahy, ale spíše o dílo, které navzdory vysoké míře autobiografičnosti vykazuje řadu znaků fikční narativní prózy.

U žánru deníku jako literárního díla určeného čtenářům je možné rozlišit tři samostatné typy:

- a) *Deník, v němž spisovatel vypráví o událostech, kterých se zúčastnil, o svých myšlenkách a prožitcích; jeho rozšíření v osmnáctém století je spjato se sentimentalismem, užívají jej autoři cestopisů, zápisků a dopisů (Swiftův Deník pro Stellu aj.).*
- b) *Deník blíží se svým charakterem memoárům a mající význam jako dokument sociálního a intelektuálního života určité doby (italský humanista Martin Sanudo v 16. století, V. Hugo v 19. stol. aj.).*
- c) *Deník zaměřený na některou zajímavou událost autorova života (např. Herderův Deník mé cesty do r. 1769).*

(Vlašín 1984: 70)

S přihlédnutím k uvedeným formám literárního deníku lze konstatovat, že próza *Moje vzdělání* kombinuje prvky všech tří deníkových typů. V Šen Cchung-wenově deníku nalezneme zobrazení života vojáků v Západním Chu-nanu, autorovy vlastní zážitky, stejně tak jako reflexi formativního období vojenské služby, které spisovatele i jeho tvorbu zásadně ovlivnilo.

V úvodu díla autor uvádí, že se jedná o záznam vlastních vzpomínek: „*Toto jsou moje vzpomínky na období mého života, prožité v městečku Chuaj-chua.*“ (Šen Cchung-wen, 2002/5: 200). Tím již předesílá, že jeden z typických znaků deníku, kterým je výše zmíněná bezprostřednost podání, zde nenacházíme. Autor deníku již na počátku uvádí, že se jedná o zpracování vzpomínek, pořízené s delším časovým odstupem. Ke ztvárnění osobních prožitků

formou deníku, pro něž je charakteristický časový odstup mezi událostmi a jejich literární reflexí se vyjadřuje například L. Machala:

„Žánrová definice deníku zdůrazňuje bezprostřednost a chronologické řazení datovaných záznamů zpravidla autobiografického charakteru ve formě poznámky, esejistické úvahy, či strohé glosy. Rozlišuje se rovněž deník původně neurčený k širší publicitě [...] a dalším kritériem může být také množství pozornosti věnované osobním prožitkům nebo dění společenskému. Deník od počátku pojímaný jako dílo pro veřejnost, bývá považován za přechod k memoárovému žánru, který se vyznačuje větším odstupem od líčeného (vzpomínáním na vzpomínku), propracovanější psychologickou kresbou, uvolněným vztahem k časové posloupnosti a obvykle též apologetickým (sebeobhajobným) charakterem.“

(Machala, 2001: 34)

Přestože Šen Cchung-wen své vzpomínky zaznamenává s časovým odstupem, snaží se pečlivou chronologizací záznamů vytvořit iluzi bezprostředních deníkových zápisů. Deník je rozčleněn do dvaceti tří záznamů. Jednotlivé deníkové záznamy jsou sice označené pořadovými čísly, nikoliv daty, což autenticitu deníku naopak oslabuje, většinou ale začínají krátkým, poměrně strohým zápisem, obsahujícím relativní časový údaj, např. „dnes“ (ťin-tchien 今天) „včera“ (cuo-tchien 昨天), či odkazem na události předchozího dne, jak to bývá v denících běžné. Jednotlivé deníkové záznamy na sebe navazují, časové údaje i kontinuita děje mají vytvářet iluzi, že záznamy jsou záznamy denními.

„14

***Dnes**²⁷ popravili další čtyři [bandity]. Těla se povalovala na mostě a bránila lidem v cestě, takže se všichni museli brodit výše po proudu. Bylo zajímavé je pozorovat, jak kroutit hlavou při pohledu na všechnu tu krev [...]. “*

(Šen Cchung-wen, 2002/5: 215)

„7

*Šel jsem se podívat na pokračování výsledku. Všechno bylo stejné jako **včera**, rozdíl byl jen v počtu ran. Bylo ráno a jeden z vojáků skutečně přinesl nové hole. V okamžiku svolávání soudního stání upustil bambusové hole na zem, byla to opravdu děsivá podívaná.“*

²⁷ Pokud není uvedeno jinak, jedná se o dodatečné zvýraznění slov autorkou práce.

(Šen Cchung-wen, 2002/5: 208)

Deníková hesla akcentují pětidenní cyklus, od něhož se odvíjí život vojáků i celého městečka. Pátý den, kdy se koná trh, je jakýmsi mezníkem a světlým bodem v nekonečné řadě dlouze ubíhajících dní bez nejmenšího vzruchu. Dny, na které připadá konání trhu, bývají naplněny vzrušením, důležitými událostmi a jsou jakýmsi přerušením rutiny a nudy všedních dnů.

„Ulice byla opuštěná a tichá. Naštěstí jsem zjistil, kde se dá něčeho napít. Zdá se, že se budou dít zajímavější věci, až se bude konat trh. Pokud chceme jíst maso, musíme počkat, až se bude konat trh. To, které jsme jedli včera, bylo z místa vzdáleného více než dvacet li.“

(Šen Cchung-wen, 2002/5: 202)

„Dnes se koná trh. Netušil jsem, že tohle místo může tak ožít. Dnes jsme měli maso! Smaltovanými miskami jsme ve výstrojním skladu nabírali vývar a nastaly nám radostné chvíle.“

(Šen Cchung-wen, 2002/5: 203)

„Dnes není trh, nestojí za to vycházet z tábora.“

(Šen Cchung-wen, 2002/5: 205)

Kromě toho Šen Cchung-wen posiluje deníkový charakter zkratkovitými, lakonickými zápisy. Tyto poukazy na absenci jakýchkoli zaznamenáníhodných událostí posilují dojem, že se jedná o autentické denní zápisy, současně přispívají k vytváření atmosféry neměnnosti a bezcílnosti, která je pro dílo charakteristická:

„20

Dnes prší. Vojáci hrají karty na ubikacích. Je opravdu rušno.

21

Zase prší. Hráči pořád hrají.

Pořád prší.“

(Šen Cchung-wen, 2002/5:225)

Autor se evidentně snaží budovat svoji prózu tak, aby její výsledná forma vytvářela iluzi autentického deníku. Čtenáři jsou předkládány každodenní „zápisy“, autentičnost posiluje důraz kladený na opakování pětidenních cyklů, zkratkovitá, lakonická hesla působí dojmem jako by opravdu vznikala v dlouhých deštivých dnech, kdy nedošlo k jediné události, která by si zasloužila zaznamenání. Autentické deníkové formě odpovídá rovněž absence závěru, autor ponechává čtenáře bez jakékoli shrnující informace, která by se odpoutala od událostí konkrétního dne. Próza jako celek zdařile evokuje sled dní a neměnný koloběh vojenského života v městečku Chuaj-chua.

„Zítřka se koná trh, je zapotřebí jít brzy spát. Všichni, kteří dlouho do noci nehrají, již ulehli.“

(Šen Cchung-wen, 2002/5:228)

Autenticitu deníkové formy naopak oslabuje úvod, v němž autor čtenáře upozorňuje, že se jedná o vzpomínky na léta strávená v městečku Chuaj-chua a také číslování jednotlivých deníkových záznamů namísto jejich datování.

S ohledem na autorův záměr se však volba deníkové formy jeví jako velmi vhodná. Líčení vzpomínek ve formě deníku dodává dílu na autentičnosti a kromě toho forma také výrazně podporuje autorův záměr zobrazit pomalu ubíhající dny a statickou atmosféru prostředí vojenského ležení a umožňuje rovněž propojení mnohdy nesouvislých epizod a scén prostřednictvím „deníkových záznamů“.

Šen Cchung-wenovy „deníkové záznamy“ jsou dále specifické tím, že v jejich závěru často nacházíme jakési zamyšlení či shrnutí. Popisované události dne jakoby byly v závěru nahlíženy z výšky či z velké vzdálenosti, jednotlivé „záznamy“ jsou často ukončeny jednovětnou myšlenkou či stručným shrnutím. Některé „deníkové záznamy“ jsou uzavřeny způsobem připomínajícím postupy užívané v tradiční čínské poezii. Podobně jako tomu je v klasické čínské básni, ve které teprve v závěru nacházíme propojení vnějšího s vnitřním,

Šen Cchung-wenův autobiografický vypravěč opakovaně zakončuje líčení událostí či scénérií vyslovením vlastních pocitů či dojmů. U některých hesel jsou pak tyto odlišné perspektivy v závěru propojeny. Taková zamyšlení však často nevyznívají jako zamyšlení na konci dne, nýbrž spíše jako promyšlené s odstupem vystavěné úvahy, které autenticitu izolovaných, bezprostředních deníkových záznamů spíše oslabují.

„Jsem přesvědčen, že mezi hlupáky a zbedněnci člověk neuplatní důvtip.“

(Šen Cchung-wen, 2002/5: 213)

„Této noci jsem teprve pochopil něco z temné stránky lidského života.“

(Šen Cchung-wen, 2002/5: 221)

„Všechno se zdá být tak samozřejmé, životy ostatních, naše vlastní životy, navěky stejné a neměnné.“

(Šen Cchung-wen, 2002/5: 223)

Pro Šen Cchung-wenova deníková hesla je typické střídání pasáží, kdy vypravěč promlouvá ke čtenáři (vysvětluje chod událostí v táboře či mu sděluje své vlastní myšlenky a názory) s úseky, kdy popisuje děje odehrávající se v táboře, nebo v okolí městečka, kam chodí sám na vycházky. Vypravěč často pozoruje dění z dálky a zprostředkovává je svou promluvou čtenáři, nebo je součástí děje a společně s vojáky je aktivním účastníkem dění, případně čtenáři předkládá své vlastní niterné pocity, myšlenky a poznatky. Takové proměny vypravěče a jeho perspektivy jsou dobře patrné, všímáme-li si střídání osobních zájmen „já“ (wo 我), kdy se autor vyčleňuje ze skupiny vojáků, sděluje své vlastní pocity, myšlenky nebo se odděluje od oddílu a je sám, a „oni“ (tcha-men 他们), když autor popisuje počínání vojáků, do kterého se nikterak nezapojuje, či naopak „my“ (wo-men / can-men 我们 / 咱们), když se děje aktivně účastní a je součástí skupiny vojáků. Vypravěč se tak v některých momentech blíží autorovi autentických deníkových záznamů, jindy je zase blíže vypravěči narativní fikční prózy.

4.3 Motivická analýza prózy *Moje vzdělání*

Šen Cchung-wenově tvorbě bývají často dávány přívlastky „idylická“ či „lyrická“, podíváme-li se však pozorně, zjistíme, že autorovo pojetí idyl se poněkud liší od toho, co bychom si pod takovým pojmem nejspíše představili. Při bližším pohledu na autorovo ztvárnění ideálního prostoru si povšimneme, že tento bývá často narušen, nejčastěji něčím, co přichází z vnějšího prostoru. Pro Šen Cchung-wena je charakteristický antiidylický rozměr jeho na první pohled idylicky laděných děl. Autor se nesnaží vytvářet dokonalé, neposkvřené, či bezezbytku harmonické fikční světy. Jeho díla naopak nejčastěji vytvářejí obraz nedokonalé, něčím neblahým poznamenané, poškozené utopie nebo „nedokonalé dokonalosti“, kterou Kinkley případně nazývá „imperfect paradise“²⁸.

Také deníková próza, která je předmětem našeho zájmu, zobrazuje svět vykazující podobnou „nedokonalou dokonalost“. Temný aspekt je v Šen Chung-wenově literárním díle neodlučitelným od aspektu idylického. Je něčím přirozeným, co nelze opomenout či vynechat. Popravy, špína a utrpení, to všechno patří stejnou měrou do celku jeho děl jako idylická neposkvřená krása. Šen Cchung-wenova tvorba se často nese ve znamení polarity. To, co posouvá postavy jeho děl dopředu, či je příčinou jejich osobního rozvoje, bývá zpravidla konflikt, ať již jde o konflikt na rovině vnitřního světa protagonistů, či o konflikt náležející do vnějšího světa. Uprostřed neustálého souboje protikladů, ticha a hluku, klidu a vzruchu, lásky a nenávisti, panenské přírody a pouliční špíny, vesnice a města, stojí vypravěč, nezúčastněný pozorovatel, který čtenáři často neposkytuje nic víc než „záznam“ události, bez známky zaujetí či subjektivního hodnocení. Nepředkládá čtenáři jasné vodítko pro to, co je dobré a špatné, morální či nemorální, líčí krásu přírody se stejným (ne)zaujetím, s jakým líčí popravy, špínu a utrpení, jakoby jedno ani druhé nebylo dobrým či špatným, ale něčím přirozeným a neměnným, něčím, co neoddělitelně náleží k lidskému životu.

Šen Cchung-wenovy příběhy se často odvíjejí v cyklech, nespějí k vrcholu či rozuzlení, naopak jsou sledem stále se opakujících všedních i nevšedních událostí, rutiny, konfliktů, vzorců života, z nichž se člověk nemůže vymanit. Snad svým odstupem také nabádá čtenáře,

²⁸ J. Kinkley tento výstižný termín zvolil také pro titul výboru anglických překladů Šen Cchung-wenových próz. Ve výboru uvádí: Takové názory [názor, že Šen Cchung-wen zobrazuje čínský venkov jako ráj] se nyní tak ujaly, že tato antologie zaujala mírně protichůdný přístup, jak je patrné z jejího titulu. Ten dokládá, že prvek ráje[...] právě tak vyznívá nezkrotnost a vzruch, s nimiž má jeho fiktivní svět daleko k dokonalosti a dokonce bychom ho mohli označit jako „padlý“. (Kinkley, 1995: 5-6)

aby se tak jako on na život dívali zdálky či z výšky, vnímali opakující se vzorce a zahlédli samotnou podstatu života, která přesahuje nicotnosti všedních dní, aby se místo zaobírání se nepodstatnými věcmi, dívali na vše s odstupem a nezaujatostí a mohli tak zahlédnout to podstatné. Šen Cchung-wen se nebojí jít až na dřeň samotného života a zobrazit život ve své nahotě a syrovosti. Nepodsouvá čtenáři jen obraz něčeho krásného, nabízí mu obraz života jaký je, se všemi jeho podivnostmi, s jeho výstředností, ohavností ale i krásou, vzruchem i nudou, a vybízí čtenáře k tomu, aby jej jako takový přijímal a žádnou z jeho stránek neodvrhoval.

Události líčené v próze *Moje vzdělání* se odehrávají v táboře vojenských jednotek, v prostoru, pro nějž je charakteristická nehybnost, v malém městečku a jeho okolí, které je o něco dynamičtějším prostorem, poskytujícím vojákům rozptýlení, povyražení, vzrušení a zábavu. Vypravěč líčí prostředí vojenského tábora a vztahy mezi vojáky jako idylické. Povaha oné idyly spočívá v tom, že tábor je uzavřeným světem, který se řídí svými vlastními pravidly. Život v něm ubíhá v neměnných kolejích vojenského režimu a jen občas do něj pronikne něco z vnějšího světa.

„V naší jednotce se opravdu máme rádi a staráme se o sebe. Když je někdo z nás zbit, dáme mu léky. Když někdo prohraje v kartách všechny peníze, půjčíme mu. Když máme pálenku, vždycky se rozdělíme rovným dílem. Když je potřeba něco udělat, všichni se předháníme, kdo se toho ujme. Nestaráme se o to, co se děje venku²⁹. Často nemáme ani důvod starat se o ostatní oddíly. Nikdo neví proč a nikdo si ani nemyslí, že bychom to měli vědět.“

(Šen Cchung-wen, 2002/5: 217)

Protikladem k tomuto „idylickému“ zázemí je městečko a jeho okolí, které tuto idyličnost narušuje. Vojáci vycházejí z tábora za povyražením, hazardem, pitím, navštívit trh či podívat se na popravu. Vypravěč pak vychází na procházky do kopců, či do slevárny, pozorovat dělníky při práci, či sám přiložit ruku k dílu a učit se řemeslu.

²⁹ V citované pasáži je možné vysledovat vliv myšlenek Starého Mistra na Šen Cchung-wena, viz. pasáž z Tao-te-ťingu : „Pak budou sousedící země zdálky na sebe pohlížet - štěkot psů a kokrhání kohoutů se bude mezi nimi rozléhat a přece bude každý pokojně v stáru umírat, aniž zatouží přecházet z jedné země do druhé.“ (Lao C', 2003: 211)

Veškeré líčení dění je podřízeno cyklickému času, což je aspekt pozorovatelný i v řadě dalších autorových děl. Spisovatel tento rys deníkovou formou ještě umocňuje. Dny ubíhají v opakující se rutině a čas plyne v pětidenních cyklech, nehybnost celého díla narušují pouze dny, kdy se koná trh. Líčení se dějově nikam neposouvá, je statické. Místy plyne vyprávění pomalu, v souladu se zahálčivým tempem deštivých dní. Vypravěč zůstává ve vojenském táboře, kde se vlastně nic neodehrává a čtenáře nechává prostřednictvím svého líčení pocítit tíhu dlouhých nudných dní. Jindy události dostávají spád, například když táborem otřese útěk vězně nebo když se koná poprava. Jiná vybočení z rytmu dní představují vycházky vypravěče do kopců za městečkem, setkání vypravěče s řemeslníky, dělníky, rybáři či pozorování přírody, které jako by ve vypravěčově nitru přece jen vyvolávalo pohnutí a vnitřní proměnu. Tyto momenty vyvolávají ve vypravěči živý zájem a naplňují jej, čímž se stávají světlými body jeho vojenského života. Vypravěč čtenáře uvádí prostřednictvím deníkového záznamu do svého světa a na konci prózy jej ponechává bez jakýchkoliv závěrů či hodnocení, které by čtenáři zobrazené pomohly pochopit.

4.3.1 **Vzdělávání**

Jak už bylo zmíněno výše, vzdělání je natolik výrazným motivem zkoumaného díla, že našlo své místo i v samotném titulu. Tento motiv se v díle objevuje v několika různých podobách. Autor literárně ztvárňuje období, které pro něho bylo zdrojem poznání a mělo významný podíl na formování jeho osobnosti. Šen Cchung-wen byl přesvědčen, že vojáci, kuchaři, řemeslníci, bandité či prostí vesničané mu byli důležitějšími učiteli na cestě životem, než knihy a že právě na tomto místě a v tomto období, se mu dostalo cenného poznání pravé podstaty lidské povahy a života. Tematizuje-li autor vzdělávání, má na mysli nejen svoji vlastní cestu k poznání, ale současně mu jde o vzdělávání a poučení čtenářů a tedy i čínské společnosti.

Pro prózu *Moje vzdělání* je charakteristický vypravěčův zájem o porozumění světu a o sebevzdělávání. Tento zájem je také mnohdy motivem, který vyprávění posouvá vpřed. Současně jde o postoj, který je spjat s postavou autobiografického vypravěče,³⁰ a který tuto postavu nezřídka odlišuje od ostatních vojáků. Vypravěč se neustále ptá, pozoruje a snaží se

³⁰ Na postavu vypravěče zde můžeme nahlížet jako na postavu narativní fikce.

porozumět lidem a světu okolo sebe. Vycházky po okolí a práce v nedaleké slévárně jsou motivovány vypravěčovou touhou vědět, rozumět, poznávat a učit se. Touha poznat, porozumět či pochopit, jako leitmotiv díla, je patrná z častého výskytu výrazů „chápu“/„nechápu“ (*ming-pai/pu ming-pai* 明白/不明白), „rozumím“/„nerozumím“ (*tung/pu tung* 懂 / 不懂), „jasný“/„nejasný“ (*čching-čchu/pu čching-čchu* 清楚 / 不清楚), „zmatený“ (*mo-ming čchi-miao* 莫名其妙), „vím“/„nevím“ (*č'-tao/pu č'-tao* 知道不知道), „chci vědět“ (*siang č'-tao* 想知道) a také „zeptal jsem se“ (*wo wen* 我问). To, že se objevují téměř při každé události či popisu, naznačuje, že vypravěčovým hlavním zájmem je poznání, či „vzdělání“.

„Nerozuměl jsem tomu, proč to udělali. Velitel ve svých projevech nikdy neříká, proč to tak musí být.“

(Šen Cchung-wen, 2002/5: 223)

Situace, kdy vypravěč něčemu nerozumí, kdy není schopen něco pochopit, je motivací k dalším činům a často také představuje dynamický moment, který posouvá dění vpřed:

„Kdybych byl schopen porozumět tomu, proč tihle lidé pronášejí k davu taková silná slova a tváří v tvář smrti ukazují svou nebojácnost a proč mají za to, že musí pokleknout na zem a natáhnout krk tak, aby popravčímu usnadnili práci, už bych se na to dívat nešel.“

(Šen Cchung-wen, 2002/5: 210)

Jak již bylo předznamenáno, vzdělávání čtenářů ze strany vypravěče, ať už se jedná o poučování o náležitostech vojenského života, o vhled do psychologie vojáků nebo o předkládání vlastního světonázoru, je dalším důležitým motivem díla. Vypravěč se často přímo obrací ke čtenáři a poučuje jej, jak je dobře vidět v následujících ukázkách:

„To, jak je celá zed' pokryta náplastmi, svědčí o tom, že tu žili vojáci. Nezasvěcený člověk stěží porozumí tomu, proč jsou léčivé náplasti neodmyslitelnou součástí vojenského života. Stejně tak je to i s mnoha mými přáteli z jednotky. Často si dávají náplasti na záda či na nohy, a když doslouží, jednoduše je přilepí na zed'. Vojáci, zvláště starší kuchaři, jsou často bití, když přenášejí těžké věci, namohou si nohy nebo si strhnou záda. Vojáci bez léčivých náplastí jednoduše nemohou žít.“

(Šen Cchung-wen, 2002/5: 200)

„Vojáci musí plnit rozkazy. Pokud to nedělají, jsou bití. To je podstata našeho života.“

(Šen Cchung-wen, 2002/5: 201)

Vypravěč však není čtenáři pouhým průvodcem, který mu ozřejmuje, jak vypadá běžný život vojáka. Poučuje čtenáře a potažmo čínskou společnost také o povaze vojáků a pravých příčinách jejich konání, aby tak uvedl na pravou míru mínění, které lidé o vojácích mají, což je jedním ze „vzdělávacích cílů“ tohoto díla. Poučení tohoto typu mívá často povahu obhajoby jednání vojáků:

„Dnes ráno měl velitel řeč. Zakázal nám brát si cokoli od vesničanů, aniž bychom za to zaplatili. Kdo tento zákaz poruší, dostane pět set ran. [...] Nicméně, když zhlédnete něco, co si chcete koupit, a zeptáte se, kolik to stojí, vesničané vám dají cenu poloviční, než by ve skutečnosti měla být. Zavrtíte hlavou a odmítnete kvůli té „pětistovce“. Nakonec, jim zaplatíte skutečnou cenu, oni vám ale dají dvakrát tolik zboží. Z něčeho takového ale nelze obviňovat nás vojáky.“

(Šen Cchung-wen, 2002/5: 204)

Autor předkládá čtenáři obraz vojáka jako prosté duše. Nelíčí vojáky jako bezcitné, kruté, nekultivované a hloupé, nýbrž jako ty, kdo nejsou zlí ani zlomyslní, ale kdo jsou nadáni přímočarostí a prostotou smýšlení a cítění. Pokud je někdo urazí, pomstí se, pokud se proviní, jsou potrestáni. Někdy jsou obhroublí, v jádru jsou však věrní, zásadoví a hrdí. Vypravěč vojáky často přirovnává k dětem:

„Dnes byli bití i někteří vojáci, protože se prali. Celý den nemají co na práci, rvačky jsou tedy nevyhnutelné. Ale jsou to jen obyčejné rvačky, dokud nedojde na nože a neteče krev, o nic nejde. Tihle muži se jeden den poperou a druhý den usmíří. Taková je zkrátka povaha vojáků.“

(Šen Cchung-wen, 2002/5: 208)

„[Velitel] Řekl žádné vysoké sázky, ale několik kuchařů prohrálo svoje půlroční úspory – těch několik jüanů – hned první večer. [...] Těmhle chlapům je něco přes čtyřicet,

když ty pitomce člověk vidí, jsou mu k smíchu, ale zároveň v něm probouzejí lůstostí. Jsou to prostě malé děti nic víc.“

(Šen Cchung-wen, 2002/5: 213)

„Přestože mnoho z nich už je dost starých na to, aby byli otci, hry jsou pořád důležité, protože jsou v srdci opravdu jako děti.“

(Šen Cchung-wen, 2002/5: 217)

„Na rozkaz jsme šli s družstvem k řece prát prádlo. Vlastně už jsme ho narychlo vyprali v táboře, takže pak jsme se jen provokovali a cákali na sebe vodu. Bylo nádherně, překvapivě jasno a hezké počasí všechny svádělo ke klukovinám. Strčili jsme kuchaře osmé čtyři s nadšením do vody. Vydrápal se z vody, z oblečení mu crčela voda a fňukal celou cestu zpátky do tábora. Potrestali nás tím, že jsme se museli vrátit do tábora, ale nikoho ani nenapadlo, že by to nestálo za to.“

(Šen Cchung-wen, 2002/5: 212)

Nedílnou součástí poučení čtenáře o zvláštlostech Západního Chu-nanu jsou ty pasáže díla, v nichž autor hovoří o národnosti Miao. Příslušníky tohoto nechanského národa líčí jako statné, zdravé a silné jedince, často s velmi zvučným hlasem, kteří jsou hrdí, bojovní, nepoddajní a žijí v harmonii s přírodou a krajinou Západního Chu-nanu. Nejsou to lidé vzdělaní, ale přirozeně inteligentní, kteří chápou skutečnou podstatu života. Na mnoha místech se o nich zmiňuje, přisuzuje jim tyto vlastnosti a hodnotí je se skrytým obdivem. Idealizace národnosti Miao, odráží Šen Cchung-wenovo zklamání z městské kultury a jeho přesvědčení, že domorodí obyvatelé Západního Chu-nanu jsou svým způsobem nadřazenou kulturou. (Peng, 1994: 126).

„...hole, kterými jsou běžně bití vojáci, na tyhle parchanty nestačí. To je pravda, zdejší lidé jsou opravdu statní, rozhodně nejsou slabší než my vojáci. Když chcete, aby se přiznali k něčemu, co oni sami za prohřešek nepovažují, nezbyvá, než je bít znovu a znovu. Někdy dokonce ani nekřičí bolestí, když jsou bití, barbaři!“

(Šen Cchung-wen, 2002/5: 207)

4.3.2 Výlučnost vypravěče

Vypravěč vyjadřuje pochopení pro vojenskou povahu a sám se s vojáky opakovaně ztotožňuje a předkládá čtenáři neustálé důkazy o tom, že jejich povaha není nijak zavrženíhodná. Současně se však vůči vojákům často vymezuje a vyčleňuje se z jejich společenství, jako někdo, kdo mezi ně vlastně nepatří. Vypravěč z celého díla vystupuje jako někdo, kdo je – navzdory tomu, že sám je vojákem – odlišný od ostatních. Do jaké míry je tento pohled obrazem autorova skutečného pohledu na vojáky v tehdejší době a do jaké míry se jedná o zpětné hodnocení událostí minulosti v autorově mysli, lze obtížně rozhodnout. Motiv výlučnosti a výjimečnosti je však jedním z leitmotivů Šen Cchung-wenova díla. Celou jeho tvorbu prolíná motiv vlastní výlučnosti a odlišnosti od ostatních. Setkáváme se s ním v líčení dětství v autobiografii *Cchung-wenova autobiografie*, když vyzdvihuje svoji výbornou paměť, mimořádnou představivost či touhu po poznání opravdového světa, která jej odlišuje od spolužáků. Stejně tak v zobrazení vlastního dospívání v próze *Moje vzdělání* se inteligencí, povahou a především pohledem na svět vyděluje z masy vojáků. Dojem výlučnosti pak ještě posiluje zdánlivá lhostejnost a nezáúčastněnost, která postavu vypravěče staví mimo líčený svět.

Vypravěčova postava se od vojáků odlišuje inteligencí, výjimečnou pamětí a stupněm uvědomění:

„...Já jsem si tohle [nařízení, která vojáci musí dodržovat] už dávno zapamatoval. Nemohu ale mluvit za ostatní, chápu, že někteří mají své zlozvyky“
(Šen Cchung-wen, 2002/5: 201)

Od ostatních vojáků jej odlišuje také touha po poznání a zvědavost. Na rozdíl od nich touží po tom, poznat příčiny věcí a nespokojí se s nevědomostí:

„Nikdo neví, jak dlouho to potrvá. Nikdo z nás neví dokonce ani proč tu jsme. Já jsem to chtěl vědět a tak jsem spolu s několika dalšími vojáky šel za náčelníkem, který dohlížel na kázeň, také nic nevěděl.“
(Šen Cchung-wen, 2002/5: 205)

V neposlední řadě se vypravěč od vojáků odlišuje i motivací svého počínání a v některých pasážích dává jasně najevo, že není stejný jako ostatní. Radost a vzrušení z poprav není způsobena dětskou zvědavostí ani nudou, příčinou vypravěčova zájmu je touha po poznání. Není běžným vojákem, který se pere, vyhledává konflikty a vzrušení, není vojákem, který se opíjí a hraje karty. Vypravěč mnohokrát zmiňuje, že se vojáci nudí a nemají žádnou činnost a že by si tedy nějakou činnost či zájem měli najít.

„Tyhle věci mě opravdu zajímají. Bude-li se konat poprava, určitě se půjdu podívat. Když se něco děje, vždycky jsem u toho, ale nemám zájem pozorovat mučení banditů a nepravdu po tom, pozorovat popravy tak jako oni. Kdykoliv jsou banditi předvedeni k výslechu, ostatní se perou o to, kdo přinese bambusové hole. Když zaslechnou, že bude poprava, hádají se, kdo bude dělat oběti ostrahu. Opravdu zvláštní. Oni vážně nemají co na práci, proto si musí nějakou zábavu obstarat.“

(Šen Cchung-wen, 2002/5: 214-215)

„My všichni potřebujeme nějaké břemeno, aby někdo na naše bedra naložil trochu tíhy, teprve tehdy jsme spokojeni se svým životem, já sice nejsem tenhle typ člověka, ale někteří zabedněnci bez toho zkrátka nemohou řádně žít.“

(Šen Cchung-wen, 2002/5: 218)

Tak, jako se postava vypravěče odlišuje od vojáků vnitřně tím, že demonstruje svou odlišnost a jinakost, odlišuje se také navenek svými osamocenými toulkami či vyhledáváním ústraní. Útěky do ústraní jsou dalším významným motivem spisovatelovy tvorby. Autor se opakovaně odlučuje od ostatních. Sám se vydává na toulky okolím, prchá ze školních lavic či opouští vojenské ležení. Odchází pozorovat život na uličkách malého městečka, pozoruje dílny řemeslníků a pouliční obchody. Utíká do přírody obdivovat krajinu a vodu, která jej po celý jeho život přitahuje a které připisuje zásadní vliv na své „životní vzdělání“. V pomalu se vlekcoucích dnech čekání a nudy hledá vypravěč jakékoliv povyražení a tak se vydává sám pozorovat okolí městečka Chuaj-chua:

„Když jsem dnes vyšel na ulici, spatřil jsem tam nějakého muže hrát na šalmaj. Vyhrával se na slunci, hrál na šalmaj a obklopoval ho houf dětí. Znělo to dobře, zdá se, že byl opravdu nadaný. Myslel jsem, že chce peníze a že bych měl prokázat trochu štědrosti, a tak

jsem mu hodil minci. Všichni se smáli. Ukázalo se, že jen baví děti, nehraje pro peníze. Protože nechtěl žádné peníze, zdržel jsem se déle, než mívám obyčejně ve zvyku.“

(Šen Cchung-wen, 2002/5: 202)

„U břehu říčky jsem zahlédl rybáře, zeptal jsem se ho, kolik denně chytí ryb, smál se. Ještě jednou jsem se zeptal, než jsem pochopil, že nemá co na práci a tak chodí rybařit pro zábavu, protože často za celý den nechytí ani rybu. Nadchází zima, takže ryby moc neberou. Netušil jsem, že v tomhle kraji jsou ještě tak nezkažení lidé. Také bych chtěl chytat ryby.“

(Šen Cchung-wen, 2002/5: 203)

V citovaných ukázkách je rovněž tematizován specifický postoj ke světu, který odmítá utilitárnost, ale naopak klade důraz na potěšení, které nemusí být nutně účelné.

Nejvíce však vypravěče přitahuje prostor kovárny, kam chodí obdivovat mladé řemeslníky, ještě děti, kteří tak dokonale ovládají svoje řemeslo. Vypravěč je jejich dovednostmi fascinován a zanedlouho se kovárna stane jeho útočištěm, kde nalezne přátele a může se tak přiučit něčemu novému z jejich řemesla. Výlety do kovárny představují rozptýlení vypravěče v koloběhu jednotvárných a nudných dní.

4.3.3 **Pozorovatel**

Vypravěčova tendence vyčleňovat se ze společnosti vojáků je ještě posílena postojem, který zaujímá, líčí-li dění okolo sebe, zvláště pak popravy a jiné hrůzné scenérie. Přestože je postava vypravěče aktivní, jednající postavou, která není odkázána pouze na přijímání okolních vjemů, ale sama se podílí na ději, často ji čtenář zastihne nezúčastněnou a pasivní, pozorující okolní dění, o němž bez sebemenšího pohnutí zpravuje čtenáře. Lhostejnost a nezúčastněnost, jakou projevuje při sledování nejrozumnějších emocionálně vypjatých scén, které mnohdy popisuje se stejným zaujetím jako obraz krajiny, čtenáře zneklidňuje a povzbuzuje k přemýšlení. Domnívám se, že dojem lhostejnosti, který postava vypravěče ve čtenáři vyvolává svým nezúčastněným přístupem, akcentuje autorovo smýšlení o lidské netečnosti. Vypravěč přihlíží tomu, jak se vojáci radují po popravě a baví se na účet popraveného. Chování vnímá jako bezcitné a zvláštní, nijak však nezasahuje. Pouze nečinně

přihlíží, nejedná. Takový postoj zvýrazňuje pasivitu a nečinnost čínské společnosti a neschopnost dohlédnout právě důsledky jednání.

„Protože jsme měli maso, zapíjeli jsme ho pálenkou. Nějaký opilec si nemohl pomoci, najednou vyskočil a paži nechal dopadnout na krk vedle sedícího opilce, jakoby to byl meč. „Popravený“ nadával a začal se s ním přetahovat. Pak se všichni zamotali do velkého chumlu a mlátili se hlava nehlava. Velitel si nemohl zjednat pořádek, protože tou dobou to zrovna sám chtěl vyzkoušet na kuchaři. Zabili člověka a všichni se chovají, jako kdyby to byl svátek. Opilí a nacpaní masem, jejich radost neznala hranic.“

(Šen Cchung-wen, 2002/5: 216)

V takových chvílích vypravěč jakoby „zvnějšku“ pozoroval počínání vojáků a přemítal o něm. Nezaznívá tu však kritika či ironie, zdá se, jakoby vypravěč pouze sděloval, že jsou vojáci šťastní, přestože zabili člověka. Kromě toho najdeme v textu mnoho momentů, kdy se vypravěč spokojuje s rolí pozorovatele, nemusí být aktivním účastníkem děje, stačí, když může přihlížet. V mnoha případech je mu dokonce pohodlnější být pozorovatelem, zdá se, jakoby byl vypravěč divákem, který přijímá všechny okolní vjemy, pozoruje dění a sám v sobě je zpracovává, nijak je však nehodnotí.

„Já nehraju, jen se dívám, to je taky zajímavé. Kdysi jsem býval velký hráč, ale jednou jsem dostal lekci a nechal toho.“

(Šen Cchung-wen, 2002/5: 213 - 214)

„Myslím, že ho zítra určitě zabijí, protože milice ho označila za banditu a zdejší mocní lidé ho také nenávidí, musí být zabit. Přišli jsme sem, abychom zbavili kraj banditů, samozřejmě by se nehodilo, abychom ho nezabili. Všichni říkají, že spáchal hrdelní zločin, ale nevypadá to, že by k němu pociťovali nenávist, navíc pokud jde o nenávist, tuším, že je mnoho takových, kteří by rádi zabili svého nadřízeného. Zkrátka si myslí, že bandity je třeba zabít a diskutují o tom, kdo by pro něho byl tím nejlepším popravčím, a nemohou se vyhnout tomu, pomýšlet na svůj prospěch, protože popravčí dostane odměnu.“

(Šen Cchung-wen, 2002/5: 207)

Autobiografický vypravěč se však odlišuje od ostatních přihlížejších tím, že nevyhledává podívanou či vzrušení, pozoruje proto, aby pochopil:

„Kdybych byl schopen porozumět tomu, proč tihle lidé pronášejí k davu taková silná slova a tváří v tvář smrti ukazují svou nebojácnost a proč mají za to, že musí pokleknout na zem a natáhnout krk tak, aby popravčímu usnadnili práci, už bych se na to dívat nešel.“

(Šen Cchung-wen, 2002/5: 210)

Postava vypravěče je charakteristická svým odstupem a nadhledem, události nahlíží s hlubokých porozuměním a vhledem do situace a líčení událostí, které čtenáři předkládá, tak vyznívá především filozoficky.

Kontrast k nezúčastněnosti a lhostejnosti vypravěče představují pasáže, ve kterých autor vyjadřuje své niterné pocity a pohnutí. Takové momenty mohou být pro čtenáře poněkud zarážející, uvážíme-li s jakou lehkostí a samozřejmostí vypravěč nahlíží nejruznější hrůzné scenerie a popravy. Vypravěč se zdá být po většinu času bez vnitřního pohnutí, jakoby v něm události žádné pocity nevzbuzovaly. Na několika místech se však v jeho nitru přece jen objeví pohnutí. Nejčastěji je vyvoláno pozorováním okolí, přírody (zejména vody), pozorováním řemeslníků při práci, ale i jinými neočekávanými podněty.

„Pozoruji je [kuchaře], jak nosí vodu a našťavaně do sebe vzájemně vrážejí vědry s vodou a srdcem rozumím jejich stěží vylíčitelné povaze.“

(Šen Cchung-wen, 2002/5: 213)

„Byl jsem zmatený. Brzy ráno jsem se sám znovu vypravil na most, kde byli ti muži zabiti. Viděl jsem, že tu stále leží čtyři těla.[...] Podíval jsem se na mrtvoly. Znovu jsem se podíval pod most, obrátil jsem se a odešel.“

(Šen Cchung-wen, 2002/5: 217)

4.3.4 **Beznaděj a marnost koloběhu lidského života**

Nelze opominout motiv osudu, beznadějnosti a tíživé neměnnosti vzorců, podle nichž se lidský život odvíjí, a jimž jedinec nemůže uniknout. Vypravěč si tuto skutečnost často

uvědomuje, je jí pohnut a rozesmutněn. Uvědomuje si, že nezbývá, než ji přijmout. Pomíjivost, neměnnost a zbytečnost lidských životů jej dostihuje na každém kroku. Bezútěšné plynutí času nemá s nikým slitování a lidské bytosti jsou vydány na milost a nemilost neměnnému běhu světa.

„Hlava i tělo byly pryč a krev smyl včerejší déšť. Dlouho jsme seděli na kamenném zábradlí mostu a dívali se do průzračné řeky neschopni slova. Cítil jsem se trochu osamělý. Kdybych na vlastní oči neviděl, jak ho popravili, nikdo by teď nepoznal, že právě na tomto místě někdo přišel o hlavu jedním mocným seknutím velkého meče.“

(Šen Cchung-wen, 2002/5: 212)

„Popravili člověka, ale vypadali, jako by vzápětí zapomněli, že zabili člověka a příbuzní popraveného vypadali, že vzápětí zapomněli, že byl jeden z nich zabit. A tak jedni i druhí pokračují ve svých životech. Trochu mě ta představa rozesmutnila, ale věděl jsem, že to nelze změnit.“

(Šen Cchung-wen, 2002/5: 212)

„Všechno se zdá být tak samozřejmé, životy ostatních, naše vlastní životy, vždycky je to tak.“

(Šen Cchung-wen, 2002/5: 213)

Vypravěč se často pozastavuje, pozoruje okolní dění, jakoby vystoupil z děje a z odstupu si prohlížel nehybný obraz. V takových chvílích na něj doléhá úzkost z nezastavitelného koloběhu životních radostí a strastí, vědomí nevyhnutelnosti a nemožnosti úniku.

4.3.5 Kontrast špíny a krásy

Typickým motivem Šen Cchung-wenovy tvorby je lyrické zobrazování ošklivého a nevábneho. Nejinak je tomu i v případě zkoumané prózy. Jak o díle *Moje vzdělání* případně poznamenal Jeffrey Kinkley „...nakládá s motivem mučení a poprav tak lehce, že by mohlo být považováno za jedno z prvních čínských děl černého humoru.“ (Kinkley, 1995: 119).

Špínou, krutostí, popravami, krví a mrtvými těly líčení vojenského života přímo přetéká. Motiv mrtvol, stínání hlav, špíny, kalné vody, bláta, tlení a zápachu nalezneme v mnoha dalších spisovatelových dílech, dokonce i v řadě pasáží spisovatelovy autobiografie, která líčí období autorova dětství. Tento nepřehlédnutelný rys Šen Cchung-wenovy tvorby byl rovněž patrně ovlivněn dílem Maxima Gorkého či Charlese Dickense. V pasážích tohoto charakteru se střetává naturalismus s poetičností a vytváří kontrast hrůzných scenerií vychutnávaných jako popis půvabné krajiny. Spisovatel jako kdyby ze špíny, bláta a krve skládal barevnou mozaiku vytvářející nádherné barevné krajiny. Vypravěč působivě líčí špinavou a zapáchající ulici městečka či vychutnává scenerii se zbytky zuhelnatělých obětních peněz, stopami krve, mrtvých těl a bahna jako souhru barev:

„Je tu jen jedna ulice a když zrovna není trh, nedá se tu koupit ani miska knedlíčků tchang-jüan³¹. Ulice je špinavá, zaplavuje ji páchnoucí voda vytékající z obchodu s tofu, pokrytá tu bílou tu černou pěnou. Je tu vidět spousta špinavých šedých kachen, jak noří své růžové zobáky do pěny a vytahují něco k jídlu...“

(Šen Cchung-wen, 2002/5: 201)

„Vojáci už shodili hlavy [z kůlů] na blátivou zem. Někdo se sem časně zrána vplížil, aby vedle jednoho z těl popravených spálil obětní peníze. Zbytky zuhelnatělých obětních peněz vypadaly jako prosté modré divoké květiny, kvetoucí podél cest. Bezútěšný šedo-modrý kontrast se stopami krve, který už zatuhl do černého slizu.“

(Šen Cchung-wen, 2002/5: 219)

4.3.6 Nuda a čekání

Celé dílo se nese v duchu vyčkávání. Vojenské jednotky jsou ponechány bez rozkazů, zdá se, že banditi, které mají potírat, na tomto místě vůbec nejsou a dny jsou naplněny čištěním zbraní, plněním vojenských povinností, bezduchým bloumáním po táboře a hraním karet. Ve vojenském táboře jako by se zastavil čas, jediným narušením nudy a rutiny je trh,

³¹ Malé kulaté knedlíčky vařené ve vodě, plněné sladkou, nejčastěji sezamovou náplní či slanou náplní se zeleninou a masem.

který se koná každý pátý den a s nímž jsou spjaty také popravy, většinou nevinných vesničanů, kteří jsou mučením přinuceni k doznání a následně veřejně popraveni.

„Vrátil jsem se do tábora na snídani. Neměli jsme co dělat, a tak velitel řekl, že vyčistíme zbraně, když je tak hezky. [...] Ve skutečnosti jsme dosud měli podstatně méně příležitostí ze zbraní střílet než je čistit. Vypadá to, jako bychom dostali zbraně jen proto, abychom je udržovali nablýskané. Je to hezké čistit zbraně na sluníčku, podzimní slunce je každým dnem příjemnější. Někteří vojáci se ještě povalují na slunci a vybírají si vši, když je přemůže únava, podřimují. Každý si dělá, co chce.“

(Šen Cchung-wen, 2002/5: 203)

„Pobočník, vrchní sekretář a vojenský soudce, všichni se dnes přišli podívat na popravu. Oni asi opravdu nemají nic na práci. Celé dny se nudí...“

(Šen Cchung-wen, 2002/5: 215)

V dlouhých dnech bez jakékoli činnosti se vojáci snaží najít sebemenší rozptýlení, kterého se jim ale nedostává. Útěk vězně je pak momentem vzruchu, který vytváří protiklad ke statičnosti a nehybnosti dlouhých dní. Celý tábor je na nohou i úředníci, kteří běžně pouze vyplňují protokoly a vyřizují formality, se vydávají pročesávat okolí. Všechny vojáky motivuje velká finanční odměna. Děj se dynamicky odvíjí, zápisy v deníku se prodlužují, neboť vypravěč líčí detaily pátrání po uprchlíkovi. Poté, co je zběh dopaden a potrestán, tábor opět upadá do obvyklé rutiny. Deníkové zápisy se zkracují, prší a v táboře se nic neděje. V následující ukázce vypravěč během honu na uprchlíka vysvětluje čtenáři, proč jsou ve skutečnosti vojáci tak vzrušení, příčinou je touha po rozptýlení a vzrušení, po čemkoliv, co naruší jednotvárnost jejich dní.

„To, co nás na celé té věci tolik vzrušovalo, bylo těch tři sta jüanů. Necítili jsme potřebu setnout mu [dezertérovi] hlavu. Nebyl naším přítelem, koneckonců ale nebyl ani naším nepřitelem. [...], ale bylo by pořádně vzrušující, kdybychom toho dezertéra našli zrovna my.“

(Šen Cchung-wen, 2002/5: 221)

4.3.7 Řemesla a manuální zručnost

Vypravěčova a potažmo i autorova láska k řemeslu a obdiv k manuální zručnosti je opět výrazným motivem Šen Cchung-wenovy tvorby. V autobiografii *Cchung-wenova autobiografie* spisovatel líčí, jak se jako malý chlapec uchýloval do kovárny, aby zde mohl pozorovat řemeslníky při práci a nejinak je to i v případě protagonisty prózy *Moje vzdělání*. Vypravěč nachází zálibu v nejrůznějších řemeslech, slévání kovu, tepání železa ale i v obratnosti popravčího. Sám se dokonce domnívá, že by stejně tak dobře mohl zastat práci kováře. Vypravěč se rovněž obdivuje umění, například kreslení, ve kterém také vyniká.

„Kdybych byl kovářem, nedělalo by mi potíže dělat cokoliv. Stejně jako zdejší děti by mě má práce těšila. Stal bych se velmi dobrým kovářem a o deset let později bych byl stále na tomto místě a dělal svou práci.“

(Šen Cchung-wen, 2002/5: 218)

„Každý obdivoval popravčího mistrovské zacházení s mečem a jak jednomu po druhém setnul hlavu jedním seknutím. Je opravdu neskutečně zručný.“

(Šen Cchung-wen, 2002/5: 215)

Vypravěč byl kovářskou dílnou a slévárnou fascinován. Poskytovala mu jisté útočiště, kam prchal z vojenského tábora, za povyražením a poučením:

„Dnes mě jedno z dětí pracujících v kovárně vzalo na nové místo, do slévárny. Bylo to v kopcích trochu dál od městečka. Byla tu obrovská pec, dvacet stop vysoká a z jejích útrob vytékalo roztavené žhnoucí železo a oslnivě zářilo. Byl to opravdu ohromující pohled. Slévač věděl o své práci opravdu hodně. Uměl rozlišovat železnou rudu, věděl jak z litiny vyrobí tepané železo, a sám vládnul kladivem. [...] Slévárna je opravdu zajímavé místo, hodně jsem se tu naučil.“

(Šen Cchung-wen, 2002/5: 215)

4.3.8 Násilí a stínání hlav

Dalším výrazným motivem spisovatelovy tvorby jsou popravy a stínání hlav. V Šen Cchung-wenově autobiografii se můžeme dočíst, že se se smrtí, popravami a mrtvými těly setkával od útlého dětství. Jako malý hoch při svých potulkách pozoroval hlavy popravených, napíchnuté na kůly pro výstrahu či mrtvá těla zvířat. V jeho reakcích by čtenář marně hledal zděšení či úzkost. Autor k takovým věcem přistupuje chladně a nezúčastněně, většinou bez vnitřního pohnutí. Jako dítě tyto výjevy pozoruje se zvědavostí dítěte vlastní a popisuje je s velkým zaujetím. Později jej pohled na mrtvá těla povzbuzuje k přemýšlení o životě nebo jej nechává zcela chladným. Autor zde zdůrazňuje svůj nezúčastněný postoj, kterým čtenáře zvláště v těchto momentech šokuje. Vypravěč předkládá čtenáři mnoho šokujících scén, zobrazujících kruté popravy, špínu a ohavnosti bez sebemenších rozpaků a nakládá s nimi, jako by to byly naprosté běžné, banální záležitosti každodenního života. Toto líčení ještě zvýrazňuje strohý styl, jakým události popisuje, bez vnitřního zaujetí, jako by čtenáři jen podával výčet faktů, nic více a nic méně.

„Myslím, že ho zítra popraví [jednoho z vyslýchaných banditů, který byl pravděpodobně nevinný], protože milice jej označila jako banditu a místní vlivní lidé jej také nenávidí, musí být zabit.“

(Šen Cchung-wen, 2002/5: 207)

„Mysleli jsme, že by dnes mohla být poprava, jakoby v tom všichni nacházeli jistý druh potěšení. Ale žádná poprava se nekonala, v táboře byla neskutečná nuda a tak jsem šel do kopců.“

(Šen Cchung-wen, 2002/5: 208)

„Hlavy byly pověšeny opravdu vysoko, ale někdo vylezl nahoru na pagodu a prsty jim vydloubal oči, až jedna hlava spadla na zem. Všichni se prali o to, kdo ji sebere a hodí po někom dalším jen tak pro zábavu. Ze zvědavosti jsem si taky kopl. Ukopl jsem si palec.“

(Šen Cchung-wen, 2002/5: 210)

Autor zde pracuje s oním tíživým motivem přihlížejícího se založenýma rukama, který ve svém díle zpracovává také například Lu Sün. Tento přístup je ironickým zobrazením postoje

čínské společnosti, která neprojevuje velký zájem, nezúčastněně pozoruje, jak se jiným děje příkoří, ale nezasáhne a jakoby v polospánku přihlíží tomu všemu bez vnitřního pohnutí s šokující lhostejností. Číňané nejsou schopni kriticky zhodnotit, v jaké situaci se nacházejí, chovají se jako děti. Zatímco u Lu Süna je ale ona necitlivost spojena s krvelačností a bezohledností lidí u Šen Cchung-wena je to spíše záležitost nevinnosti a nevědomosti.

5 „Městečko Chuaj-chua“ (Chuaj-chua čen 槐化镇)

Vůbec první autorovou vzpomínkou na léta 1918–1919, kdy byl posádkou v městečku Chuaj-chua 怀化, je krátký esej „Městečko Chuaj-chua“ (Chuaj-chua čen 槐化镇) z roku 1926, který vyšel ve sbírce *Kachny* (Ja-c' 鸭子). Vypravěč, kterého do vzpomínek na městečko přenáší vůně jerlínu, provází čtenáře místem, kde pobýval a zastavuje se na několika místech, která jsou mu blízká – líčí zde „Větrnou jeskyni“, studnu s pramenem a slévárnu za městečkem.

Esej začíná větou: „*To, že lidé často spojují dohromady věci, které spolu nesouvisejí, je asi tím, že nechávají své myšlenky svobodně plynout.*“ (Šen Cchung-wen, 2002/1: 106). Následně vypravěč propojuje dvě zdánlivě nespojité věci, které za svou vnější spojitost vděčí homofonii (Stahl, 1997: 113). Totiž spojení vůně jerlínu (chuaj-chua 槐花) a městečka Chuaj-chua (槐化). Právě vůně jerlínu, vyvolává v autorovi vzpomínku na toto městečko, ke kterému jej pojí silné citové pouto. Ve skutečnosti se popisované městečko jmenuje Chuaj-chua 怀化. Zde využívá autor homofonie, neboť záměrně nechce prozradit čtenáři ani skutečný název městečka, ani jeho polohu.

Jak bývá u Šen Cchung-wenových próz zvykem, postupuje autor od vzdáleného k blízkému, od širokého k užšímu a od obecného ke konkrétnímu. Městečko je nejprve jen „*malou tečkou na mapě*“ (Šen Cchung-wen, 2002/1: 106), která později získává konkrétní obrysy, až je nakonec celé městečko detailně představeno, od hlavní ulice po nejmenší uličky, domy a zákoutí. Takový postup můžeme u Šen Cchung-wena pozorovat velmi často, zdá se jako by autor pracoval s transfokátorem fotoaparátu, obraz přibližoval a oddaloval a nabízel tak čtenáři pohled na celek i na jeho detaily.

Přestože se autor velmi podrobně věnuje popisu městečka, o městečku samém se vyjadřuje jen velmi neurčitě. Vypravěč hovoří o městečku jako o místě, které je vzdáleno geograficky a „*leží mimo myšlenky nás lidí ze severu*“ (Šen Cchung-wen, 2002/1: 106). Záměrně čtenáři neprozrazuje skutečné jméno ani polohu městečka: „*Kde se nachází Chuaj-chua? To neřeknu.*“ (Šen Cchung-wen, 2002/1: 106) a propůjčuje tomuto místu rysy utopie.

Prostor městečka je líčen jako uzavřené místo, jehož obyvatelé žijí v míru a souladu s přírodou.

Ve druhé části prózy se vypravěč zaměřuje na „Větrnou jeskyni“ (Feng-tung 风洞) nacházející se v kopcích za městečkem. Jeskyně je sice přírodního původu, vypravěč ji však připodobňuje ke knedlíku man-tchou, vytvořenému člověkem. Zvláštním jevem je také studený vítr vycházející z jeskyně, který vydává pištivé zvuky. Obyvatelé městečka se domnívali, že vítr vytváří jeskynní duch a pokud tomuto větru bude někdo vystaven, onemocní a zemře, proto se k jeskyni nikdo nepřibližoval. Tím toto místo nabývá téměř nadpřirozeného charakteru. Přestože je hrozivým místem přinášejícím neštěstí, vypravěč uvádí, že mu toto místo přirostlo k srdci a i po mnoha letech na něj stále vzpomíná.

Na své imaginární pouti se vypravěč zastavuje také u studánky obklopené vrby. Toto místo je ohraničeným uzavřeným prostorem, který je od okolního světa oddělen vrbovým hájem. Pro autora bylo toto zатиší místem, kam se rád uchýloval a hovoří o něm jako o velmi zvláštním místě, od kterého bylo těžké se odloučit, snad také kvůli pramenu a studánce, které Šen Cchung-wen líčí s typickým zaujetím, neboť je vodním živlem neustále přitahován.

Posledním líčeným místem je slévárna na jihu městečka, která je rovněž vykreslena jako téměř nadpřirozené místo:

„Byla tak velká [vysoká pec], že lidé, kteří vedle ní stáli, vypadali ještě menší, než děti stojící vedle slona, a když jsem ji spatřil poprvé, napadla mě hloupá myšlenka, že ta pec nebyla stvořena lidskýma rukama.“

(Šen Cchung-wen, 2002/1: 108)

Zde si můžeme všimnout kontrastu mezi líčenými místy – „Větrná jeskyně“, přestože je přírodního původu, vypadá, jako by byla vytvořena člověkem, naopak vysoká pec, ač je postavena člověkem, vypadá, jako by byla napřirozeného původu. Vysoká pec je obrovskou stavbou, vytvořenou navršením nejrůznějších materiálů, a přestože není okrasou krajiny, vypravěč ji popisuje jako umělecké dílo a vyjadřuje se o ní, jako by to byla živá bytost: *„Místnost [ve které se nácházely měchy] se opírala o stěnu pece jako obrovský prst u*

nohy.“ (Šen Cchung-wen, 2002: 109) Od městečka je slévárna oddělena řekou a protože není snadné se k ní dostat, mnoho obyvatel k ní nechodí. Šen Cchung-wen je však slévárnou přitahován, během svého pobytu zde strávil mnoho času a také se zde mnohému naučil. V následující pasáži vypravěč se zaujetím popisuje výrobu kovu i práci místních slévačů a rovněž se zmiňuje o tom, že by si zde přál pracovat.

„Když jsem přišel k peci, měl jsem jen jediné přání, totiž aby mi někdo dovolil po dva dny pracovat v místnosti s měchy, která vypadala jako kurník. Byl jsem přesvědčen o tom, že stačilo, aby mi to někdo dovolil, pak už bych to všechno zvládl.“

(Šen Cchung-wen, 2002/1: 109)

Tak jako z řady jiných děl, i z této prózy je patrné, jak byl Šen Cchung-wen zaujat řemeslem a manuální prací. Pokud nemohl sám přiložit ruku k dílu, alespoň pozoroval při práci ostatní a učil se.

V poslední části eseje přechází autor k další zvláštnosti městečka, totiž k dešti a potažmo tedy motivu vody.

„Chuaj-chua mělo ještě jednu zvláštnost a tou byl déšť. Ten déšť byl jako slzy dámy, která ráda pláče. Celý rok bez ustání pršelo, déšť nikdy neustával.“

(Šen Cchung-wen, 2002/1: 110)

V závěru prózy nalezneme motiv, který prostupuje celou spisovatelovou tvorbou, pro Šen Cchung-wena typické zobrazení špíny a zápachu, ošklivé a nechutné zde vytváří pestrobarevnou scénérii. Vypravěč popisuje zapáchající bahno, kalnou vodu, která zaplavila ulici městečka, a špinavé kachny, které z šedé páchnoucí pěny na vodní hladině vylovují dešťovky. Tímto líčením dokresluje temnou stranu dokonalé utopie městečka Chuaj-chua. Závěrečnou větou autor vyjadřuje svůj ambivaletní vztah k městečku, v souladu s typickým ztvárněním utopie, která je vždy pokřivena či narušena a jejíž součástí je i její temná strana. Autor se zaujetím líčí zdánlivě dokonalé místo, uzavřené a oddělené od vnějšího světa, s citovou angažovaností popisuje jeskyni, studánku i kopce za městečkem, kam se rád uchýloval, a nostalgicky vzpomíná na vůni jerlínů, které rostly nedaleko slévárny. V závěru prózy se objevuje obraz znečištěné a páchnoucí ulice a odvrácenou stranu ráje pak dokresluje

doznání, že zážitky z tohoto městečka, které vypravěč dodnes uchovává ve své paměti, patří k těm nejlepším ale také k těm nejhorším, které prožil.

„Tohle bylo to, co mě na světě nejvíce trápí a nejvíce těší, a proto již nebudu mluvit dále.“

(Šen Cchung-wen, 2002/1: 110)

V próze „Městečko Chuaj-chua“ nalezneme pro Šen Cchung-wenovu tvorbu charakteristické rysy: lyričnost a nostalgii s jakou vypravěč popisuje jemu blízká místa, pro autora příznačnou obraznost, která je patrná ve všech popisech i personifikaci, autorův blízký vztah k vodě, motiv výlučnosti, zaujetí pro řemeslo, líčení špíny a zápachu. V neposlední řadě je „Městečko Chuaj-chua“ prodchnuto mnoha protiklady, které jsou stavebními kameny Šen Cchung-wenovy tvorby – chlad a horko, malé a velké, přirozené a zhotovené člověkem, uzavřené a otevřené, špinavé a čisté, ošklivé a krásné a mnoho dalších.

Šen Cchung-wenovy rané prózy vznikaly metodou prostého záznamu vzpomínek, které spisovateli právě vytanuly na mysli, důkazem toho je i próza „Městečko Chuaj-chua“. Postava vypravěče je zde velmi aktivní, na rozdíl od Šen Cchung-wenových pozdějších próz autobiografického charakteru, stojí jakoby čelem ke čtenáři, kterého provází městečkem i přilehlým okolím a nechává jej nahlédnout do vzpomínek vlastníma očima. Přestože ono místo činí autor nedostupným a chrání je tím, že odmítá prozradit jméno či jeho polohu, líčení zážitků se vyznačuje bezprostředností a vypravěč nechává čtenáře nahlédnout do svého nitra. Próza „Městečko Chuaj-chua“ je stručnou, ale koncentrovanou směsí motivů, které jsou charakteristické pro celé Šen Cchung-wenovo dílo.

6 *Cchung-wenova autobiografie* (Cchung-wen c'-čuan 从文自传)

Šen Cchung-wen sepsal svou autobiografii na sklonku léta roku 1932, tedy v poměrně mladém věku třiceti let, za poněkud zvláštních okolností. Spisovatel se zmiňuje, že autobiografii psal v době, kdy vyučoval tvůrčí psaní na univerzitě v Čching-tau. Před začátkem semestru trávil dny psaním a toulkami okolní krajinou. V noci spal zřídka více než tři hodiny a osamělost jej nikterak nesužovala, protože cítil, že je na vrcholu svých tvůrčích sil, které jen čekají na to, aby byly využity. Za takové situace tedy dokončil svou biografii během tří týdnů a aniž by si udělal alespoň kopii, poslal rukopis nakladateli do Šanghaje. (Šen Cchung-wen, 2009: 4) V doslovu, který připojil k dotisku své autobiografie v roce 1980, píše o tom, čím se autobiografie odlišuje od jeho ostatních děl:

„„Autobiografie“ je jiná než má ostatní díla. Můj přítel se chystal otevřít v Šanghaji nové knihkupectví a žertem se mě zeptal, zda bych nechtěl „být v první linii“. Domluvili jsme se, že vše musí být hotovo do měsíce. Nejsem vůbec zvyklý odevzdávat rukopis za tak spěšných podmínek, ale domníval jsem se, že pokud se jedná o mou vlastní autobiografii, nebrání nic tomu, abych se oprostil od všech omezení a zkusil psát zcela novým způsobem. To mi umožnilo uchopit to, jak se moje osoba vyvíjela a proměňovala a zároveň to umožnilo čtenáři pochopit, v jakém prostředí jsem žil. [...] Psal jsem tedy jen tři týdny, rukopis jsem si po dokončení přečetl pouze jednou a zcela v rozporu se všemi obvyklými postupy jsem ho ihned odeslal do Šanghaje. Zanedlouho poté, co byla má autobiografie publikována, se jí dostalo mnoha dobrých ohlasů. Snad někteří čtenáři cítili, že to bylo „jedinečné, zvláštní a zajímavé“. Jen několik příbuzných a přátel mohlo opravdu porozumět tomu, jak těžké a útrpné je projít peklem. Pro mě to však není ničím víc než „autobiografií rozpustilého chlapce“.
(Šen Cchung-wen, 1985: 77)

Na stránkách své autobiografie popisuje Šen Cchung-wen v osmnácti kapitolách svůj život od narození až do svého odchodu ze Západního Chu-nanu do Pekingu. V prvních kapitolách „Místo, kde jsem se narodil a vyrostl“ (Wo suo šeng-čang te ti-fang 我所生长的地方) a „Moje rodina“ (Wo te tia-tching 我的家庭) uvádí čtenáře do děje podrobným místním popisem i historickými údaji a představuje také svou rodinu. Pro Šen Cchung-wena je takový postup typický, často se zdá, že je spíše než spisovatelem kronikářem a informátorem,

neopomíjí své čtenáře vybavit množstvím informací o historii místa a geografickými údaji. Šen Cchung-wen před námi rozprostírá podrobnou mapu městečka Feng-chuang 凤凰, do detailu popisuje celé město a přesně stanovuje polohu důležitých bodů, čímž nám umožňuje si město dokonale představit a orientovat se v něm. Své osobní zážitky tak za pomoci map a historických dokumentů zasazuje do širších souvislostí.

„Kdyby někdo zvědavý prostudoval sto let staré mapy, našel by v odlehlém koutě okolo severního Kuej-čou, východního Sečuanu a Západního Chu-nanu malou tečku pojmenovanou Čen-kan (镇箠).³² Tady, stejně jako je tomu u jiných malých teček, bylo město, a v tom městě žilo tři až pět tisíc obyvatel.“

(Šen Cchung-wen, 2002/13: 243)

Přestože Šen Cchung-wen zasazuje svou biografii do přesných geografických i historických souřadnic, nebrání mu to líčit rodnou krajinu Západního Chu-nanu jako uzavřený malý svět sám pro sebe, utopii charakterizovanou pořádkem ve všech aspektech společenských vztahů a dokonalou harmonií člověka a přírody. (Larson, 1991: 66) Stejně jako v případě dříve zmiňované prózy „Městečko Chuaj-chua“, je i zde patrná technika oddalování a přibližování obrazu. Šen vede čtenáře opět od bodu na mapě k plánu města, uličkám, zákoutím, chrámkům až k usměvavým miaoským ženám při břehu řeky, převozníkům, obchodníkům a pouličním prodávčům. Pokračuje představením vlastní rodiny a líčením školních i záškoláckých dobrodružství. Popisuje čtenáři, co formovalo jeho osobnost a co jej v dětství ovlivnilo. Hlavními vlivy utvářejícími Šen Chung-wenovu osobnost je zvědavost, podněcující spisovatelovu honbu za „vzděláním“ života, které je získáváno především prostřednictvím smyslových vjemů. Velkou váhu z hlediska svého osobního rozvoje připisuje Šen také vodě, která je pro něj zdrojem mnohého poznání. Tak jako v autorových ostatních dílech i ve své autobiografii akcentuje svůj vztah k vodě. Vypravěč zde vyzdvihuje vzdělání života nad vzdělání školní – jak je patrné i z názvů následujících kapitol – „Čtu malou knihu a zároveň i velkou knihu“ (Wo tu i pen siao-šu tchung-š' tu i pen ta-šu 我读一本小书同时读一本大书) a „Už jsem se naučil mnoho lekcí, ale stále jsem neodložil velkou knihu“ (Wo šang sü-tuo kche ženg-žan pu fang-sia na i pen ta šu 我上许多课仍然不放下那一本大书) (Ng, 2006: 129). Velkou knihou není myšleno nic menšího než kniha života – život je velkou

³² Dnešní Feng-chuang 凤凰

zajímavou knihou, kterou je zábavné „číst“, naopak skutečné knihy jsou hloupé, nezáživné a malé jak velikostí, tak významem. (Larson, 1991: 70) Velká kniha malého Šena, toužícího pozorovat, nasát co nejvíce vůní a vjemů z okolního světa, láká ze školních lavic:

„Můj život byl plný otázek a na všechny jsem musel sám najít odpověď. Toho, co jsem chtěl vědět, bylo příliš mnoho a toho, co jsem věděl, zase příliš málo, to mě někdy zneklidňovalo. To proto jsem byl tak neklidný, chodil jsem na nejružnější místa, dívat se, poslouchat, očichávat: zápach mrtvého hada, shnilé trávy, pach potu na těle řezníka, vůně hlíny po dešti, vůně pece po vypalování hliněných misek. Nedokáží to popsat slovy, ale všechny ty vůně bych jednoduše rozpoznal. Hlas netopýra, zachroptění bůvola, když mu řezník vráží nůž do hrdla, zvuk velkého žlutého hada ukrytého v díře na poli, nepatrné šplouchnutí ryby na vodní hladině po setmění, když tyto zvuky dolétly k mým uším, ihned jsem je rozpoznal, nebyly stejné, pamatuji si je velmi jasně. Když jsem pak přišel domů, zdály se mi v noci podivné sny a tyto sny se mi zdají po dvacet let až podnes. Ještě nyní mě často probouzejí uprostřed noci, přenášejí mě do prázdnoty věcí minulých a do nesmírného světa představ.“
(Šen Cchung-wen, 2002/13: 261)

Smyslové vjemy Šen Chung-wena fascinují a „Velkou knihu“ neodkládá ani v letech dospívání, kdy se ukládání vjemů do paměti a jejich zapisování stává jeho povoláním, když nastoupí na místo vojenského zapisovatele. Zážitky z dětských let tak najednou nabývají nových rozměrů, neboť se mu dostává pochopení a je schopen je vnímat, uvědomující si všechny souvislosti a následky lidských činů. Zejména tato část autobiografie je relevantní pro účely mého zkoumání, proto se nyní zaměřím na kapitolu „Městečko Chuaj-chua“ (Chuaj-chua čen 怀化镇), ve které autor stejně jako v próze *Moje vzdělání* zpracovává období let 1918-1919 strávené v městečku Chuaj-chua.

6.1 „Městečko Chuaj-chua“ (Chuaj-chua čen 怀化镇)

Na rozdíl od předešlých próz se v této kapitole Šen Cchung-wen v úvodu nevěnuje popisu místa a z hlediska místního popisu se odvolává na tematické dílo *Moje vzdělání*. Dále uvádí pouze čím je pro něho toto místo výjimečné a jak významnou zkušenost pro něj dva roky zde prožité představovaly:

„Byl jsem tu rok a čtyři měsíce a během této doby jsem byl svědkem sedmi set poprav. Dobře jsem věděl, za jakých okolností byli tito lidé bití během výslechu a za jakých okolností byli popraveni. Bylo těžké vyjádřit slovy lidskou hloupost. Tahle zkušenost tížila moje srdce a činila mě neschopným cítit tu samou lásku a nenávist jako lidé z města. Tady i jinde jsem viděl věci, které většina lidí nikdy neviděla, slyšel jsem výkřiky, které většina lidí nikdy neslyšela, a cítil jsem zápach, který většina lidí nikdy necítila. Už mě nezajímaly morální myšlenky vycházející z omezeného a všedního prostředí lidí z města. Když jsem pak přišel do města, necítil jsem se jako normální člověk. Byl jsem melancholický a osamělý.“

(Šen Cchung-wen, 2002/13: 306)

Poté vypravěč popisuje některé části městečka, jakoby procházel ulicí a zprostředkovával čtenáři, co vidí. Líčí lékárnu a lékárníka, který vždy ochotně poskytoval vojákům léčivé náplasti, opět předkládá obraz kachen, které hledají potravu v kalné a páchnoucí vodě na ulici, popisuje obchod s jižními specialitami a zboží v něm nabízené, i prostitutku před obchodem s opiem, která koketuje s procházejícími vojáky, předstírajíc cudnost a svůdnost zároveň. Jedním z aspektů Šen Cchung-wenova díla je, že vyjadřuje-li se vypravěč k situaci, pak zpravidla bez odsudku. Přestože se postava vypravěče často vymezuje a zdá se býti odlišnou od ostatních, líčí chování jiných s pochopením a vlastním porozuměním, jakoby je pouze konstatovala. Právě tak prostitutky přijímá jako součást životů zdejších obyvatel, ani lepší ani horší, ale zkrátka jako součást celku. U popisu vyzývavého chování prostitutky vypravěč uvádí, že takový temperament dokáže ocenit a že jej takové věci nikterak nepohoršují:

„Pokud jde o takové věci, nikdy jsem tím nebyl pohoršen a neošklivil jsem si to, považoval jsem to prostě za lidské. Za svůj život jsem tyto lidské věci poznal až příliš dobře.“

(Šen Cchung-wen, 2002/13: 308)

Následně se vypravěč přesouvá ke středobodu vojenského života, jedinému povyražení pro vojáky v dlouhých dnech čekání a nicnedělání, k popravám. Stínání hlav a zobrazení násilí je významným motivem spisovatelova díla. V autobiografii se s tímto motivem setkáme již v kapitolách popisujících autorovo dětství, v kapitolách zobrazujících spisovatelovu vojenskou kariéru pak tento naturalistický motiv logicky nabývá na intenzitě.

Čtenáři díla *Moje vzdělání* je již tento motiv velmi dobře znám. Vojáci ani jejich velitelé nemají celé dny nic na práci, a tak hledají jakékoliv povyražení, hazard, rvačky a jiné kratochvíle, největším vzrušením jsou však popravy, které se konají každý pátý den, kdy se v městečku koná trh. Nalezneme zde motivy nám již známé z díla *Moje vzdělání*: popravčího, který popravčím mečem odsekává kusy masa ze stánků řezníků na tržišti i obraz opilých vojáků, kteří na sobě napodobují stínání hlav, na rozdíl od díla *Moje vzdělání*, zde však chybí jakýkoli hodnotící postoj. Vypravěč, který se ve výše jmenovaném díle pozastavuje nad tím, že vojáci, přestože byl zabit člověk, oslavují a hodují, v „Městečku Chuaj-chua“, přechází celou věc bez hodnotícího komentáře, předkládá ji čtenáři se zarážející lehkostí a nijak se k ní nevyjadřuje.

V době své vojenské služby se Šen zhlédl také v kuchařském umění. Často, když neměl co na práci a nevěděl jak utratit vydělané peníze, hostil ostatní vojáky psím masem, které sám připravoval. Podobně jako se vyjadřuje o práci v kovárně, která jak tvrdí, je mu bližší než vojačení, se i nyní vyjadřuje o vaření, které jej naplňuje více než jeho práce zapisovatele:

„Vařit psí maso mi šlo tehdy mnohem lépe než psát, být kuchařem a vařit mě těšilo a také mi to bylo bližší než psaní oficiálních dokumentů.“

(Šen Cchung-wen, 2002/13: 310)

Po stručném popisu vojenských kratochvílí, kdy se spisovatel rozepisuje o tom, jak vojáci za slunečných dní vycházeli do kopců trhat květiny, vyrábět bambusové píšťalky, chytat ryby, divoké lišky a lasičky, se vypravěč opět vrací k motivu řemesla. V následující části se věnuje popisu slévárny a malé kovárny. Jak bylo již dobře patrné z předchozích dvou próz, Šen Cchung-wen je kovářským řemeslem fascinován. Uvádí, že každou volnou chvíli trávil ve slévárně či kovárně, pozoroval dělníky při práci a někdy dokonce sám přiložil ruku k dílu. V této pasáži podrobně popisuje zpracování kovu od získání železné rudy, přes tavení až po železné pruty a několikrát se zmiňuje o tom, jak jej tato práce naplňuje a činí šťastným.

V závěru kapitoly vypravěč opouští slévárnu a kovárnu a vrací se zpět k vojenské jednotce, hovoří o trestání nedbalých kuchařů a v samotném závěru opět popisuje mučení a popravy. Kapitola je pak uzavřena následovně:

„Když byli nevinní vesničané takto mučeni, seděl jsem dle předpisů opodál a zapisoval jsem. Mučení vesničané se nakonec vždy přiznali, ať už okolnosti dávaly smysl či ne, a já jsem to zaznamenal do protokolu. Nakonec voják obviněnému natřel dlaň inkoustem a otiskl ji na bílé místo na konci protokolu. Pak mi protokol zase vrátili, abych doplnil všechny náležitosti a předal ho soudci, ten si záznamy uschoval.“

(Šen Cchung-wen, 2002/13: 313)

To, co přitahuje pozornost čtenáře, je evidentní nezaújatost vypravěče. Čtenář neví, co si vypravěč myslí, či co cítí. Výsledkem je záznam toho, co se stalo, který vypravěč poskytuje tak objektivně, že vyznívá lhostejně a necitlivě.

Kapitola je otevřena bez většího úvodu a uzavřena bez jasného zakončení. Přestože je tato kapitola součástí celku, který je opatřen svým vlastním úvodem i koncem, jednotlivé kapitoly, které jsou svébytnými celky, úvody i konce postrádají. Na celé autobiografii je patrna ona nová metoda, o které spisovatel hovoří v předmluvě. Jednotlivé obrazy jsou řazeny za sebe, bez uvedení do situace, tak, jak si spisovatel na své zážitky rozpomínal. Šen Cchung-wenova autobiografie je, mohli bychom říci, sledem výrazných momentů spisovatelova života, k nimž se navrácí ve svých vzpomínkách. Dobře patrné je, že jsou zde zpracovávány momenty, které nalezneme i v díle *Moje vzdělání*. Postava vypravěče se v tomto případě již poněkud liší. Zatímco v raných prózách je vypravěč aktivním účastníkem děje, v prózách pozdějšího data sílí odstup od líčených událostí i od čtenáře. Vypravěč se stává méně zúčastněnou postavou, zprostředkovává sice vzpomínky na své dětství a mládí, současně je však výrazněji tematizován postoj pasivního pozorovatele vlastního života. Na ději se vypravěč téměř nepodílí, obrací se do svých vzpomínek, ale nepromlouvá přímo ke čtenáři.

Také Šen Cchung-wenova autobiografie zpracovává motivy pro spisovatelovo dílo charakteristické: motiv špíny a zápachu, násilí a poprav, motiv náklonnosti k vodě, motiv školy života, silné smyslové vnímání, lyrické popisy krajiny, obraznost a vychutnávání hrůzných scenerií jako souhry tvarů a barev, hra kontrastů a mnohé další. Spisovatel ve své autobiografii podává čtenáři obraz prostředí, ve kterém vyrostl a které jej zformovalo a odkrývá mu každodenní život obyvatel Západního Chu-nanu. Prožitky ze Západního Chu-nanu jsou z pohledu autora něčím běžným a normálním a jako takové je také čtenáři podává. Na čtenáře to však působí zcela opačným dojmem. Přestože spisovatelovým záměrem bylo

také popíchnout a šokovat městského čtenáře, taková interpretace Šen Cchung-wenova díla by byla příliš jednostranná a zjednodušující. Účel sepsání autobiografie je zřejmý, autor chtěl, aby čtenář pochopil, v jakém prostředí prožil formativní léta svého života. (Čang, 2005: 33)

7 *Příležitostné zápisky z putování po Západním Chu-nanu* (Siang-sing san-t'i 湘行散记)

V roce 1917 opustil Šen i se svou rodinou rodné městečko Feng-chuang 凤凰. Z finančních i jiných důvodů se rozhodl vstoupit do armády a vykročil tak do nového světa. Během následujících pěti let byl posádkou na mnoha místech v Chu-nanu, S'-čchuanu a Kuej-čou. Jeho zážitky z těchto let byly nepředstavitelně bolestné a děsivé, přesto mu však do budoucna poskytly mnoho materiálu pro literární zpracování. Pod vlivem mnoha okolností se Šen Cchung-wen rozhodl odejít do Pekingu v roce 1922 a do své domoviny se nenavrátil až do roku 1934. V roce 1937 se domů ještě jednou na krátko vrátil během své cesty do jihozápadní Číny. Návrat do rodné krajiny vyvolal v Šen Cchung-wenovi smíšené pocity. Stále jej ohromovala jemu dobře známá krása krajiny Západního Chu-nanu ale nemohl si nevšimnout jak se Tchao Jüan-mingův kraj „Pramene broskvových květů“³³ proměnil pod vlivem vojenských, politických, ekonomických i kulturních zásahů vnějšího světa. Výsledkem těchto dvou návratů domů byly nejznámější Šen Cchung-wenovy novely *Pohraniční Městečko* (Pien-čcheng 边城, 1934) a *Dlouhá řeka* (Čchang-che 长河, 1943) a dva soubory próz cestopisného charakteru *Příležitostné zápisky z putování po Západním Chu-nanu* (Siang-sing san-t'i 湘行散记, 1936) a *Západní Chu-nan* (Siang-si 湘西 1938). (Wang, 1992: 253-254)

V lednu 1934 se Šen Cchung-wen rozhodl podniknout po dlouhých letech první návštěvu Západního Chu-nanu³⁴. Z této cesty, která se nakonec protáhla více než na měsíc, poslal svojí manželce Čang Čao-che několik desítek dopisů, které jsou pozoruhodnou reflexí spisovatelových prožitků. Po návratu z Chu-nanu, v únoru 1934, na základě této korespondence sepsal soubor próz, který v roce 1936 vyšel jako *Příležitostné zápisky z putování po Západním Chu-nanu*.

V předmluvě ke *Vzpomínkám na Západní Chu-nan* (Siang-si san-t'i 湘西散记), hovoří Šen Cchung-wen o svém návratu domů takto:

³³ Tchao Jüan-ming 陶淵明 (365 – 427) čínský básník z období Šesti dynastií, se kromě básní proslavil také krátkou prózou „Pramen broskvových květů“ (Tchao Chua Jüan Ti 桃花源记) zobrazující zemi ukrytou zrakům lidského světa (v oblasti Západního Chu-nanu), tento název se následně stal synonymem pro utopii.

³⁴ Důvodem jeho cesty, která byla ve skutečnosti započata již na konci roku 1933 (viz. Kinkley, 1987: 229), byla těžká nemoc matky, která krátce po Šen-Cchung-wenově návratu do Pekingu zemřela.

„Seděl jsem na lodi, celé dny pozoroval ubíhající řeku a cítil jsem se osamělý. Vesničky při březích vypadaly klidně, ale ve skutečnosti bylo ve vzduchu napětí a kdykoliv se mohlo stát nějaké neštěstí. Život byl velmi nejistý.[...] Když jsem po tři dny procházel horami, míjel jsem altánek na pustém místě, kde bylo před více než deseti lety zabito mnoho mých přátel vojáků a to mě rozesmutnilo. [...] Když jsem došel do svého starého domova, zjistil jsem od svého staršího bratra mnoho věcí o zdejší životě, o kterých jsem neměl ani ponětí. Zvnějšku jsem byl vždy nahlížen jako „ideologicky zaostalý“, v mé domovině mě považovali za „nebezpečnou osobu“. Bylo snazší vypořádat se s lidmi zvenčí, ale když jste se tady stali podezřelými, bylo těžké se očistit. Jedinou možností bylo odejít co nejdříve.“
(Šen Cchung-wen, 2009: 9-10)

Soubor *Příležitostné zápisky z putování po Západním Chu-nanu*, který J. Kinkley označil jako „nefikční záznamy toho, co [Šen Cchung-wen] spatřil v lednu 1934, založené na revizi dopisů, které během cesty psal své manželce“ (Kinkley 1987: 232), sestává ze dvanácti próz. Tyto prózy můžeme tematicky rozdělit do tří skupin:

„K první skupině patří texty inspirované setkáními s někdejšími známými či přáteli; líčení se zpravidla soustředí na zachycení vnějších a vnitřních proměn lidí, s jejichž často pohnutými osudy byl Šen Cchung-wen po mnoha letech vzájemného odloučení během své návštěvy Západního Hunanu konfrontován. K druhé skupině patří texty inspirované návštěvou konkrétních míst. Šen Cchung-wen tu často obratně pracuje s kontrastem minulosti a současnosti, skutečnosti a vzpomínek, ale také mýtů a reality. Třetí skupinu tvoří texty, které by bylo možné charakterizovat jako obrazy ze života místních obyvatel. Nejčastěji jsou v centru pozornosti lodníci plavící se po západochunanských řekách a jejich protějšky, ženy obývající domy v blízkosti říčních přístavů. Nalezneme tu však též jiná témata, například nelítostný boj vojáků s místními bandity.“
(Andrš, 2006)

Na cestě domů provází Šen Cchung-wena mnoho nesnází, cesta se z mnohých důvodů zdržuje, často kvůli nepřízní počasí, která také vypravěči brání vystoupit z člunu na břeh. Přestože je mu znemožněno vystoupit na pevninu, a nebo možná právě proto, zpracovává autor akustické vjemy, které k němu doléhají ze břehu. Tak jako když byl jako malý chlapec

nucen sedět ve školních lavicích, kompenzoval nemožnost aktivně zkoumat vnější svět svou imaginací, i nyní jeho představivost dokresluje vše, co je mu odepřeno prozkoumat blíže.

Šen Cchung-wenovo pohroužení se do své rodné krajiny však není úplně takové, jak by si přál. Během let nepřítomnosti se stal cizincem ve své vlastní domovině. Opětovné setkání s domovem vyvolává rozpor cizího a známého, který je pro autory literatury rodné hroudy charakteristický. Spisovatel pociťuje přináležitost k rodné krajině Západního Chu-nanu, zároveň si ale uvědomuje, že se tomuto kraji odcizil. Jeho domovina se rozchází s obrazem té, do které se Šen Cchung-wen v myšlenkách uchyloval během let své nepřítomnosti. Všechno je mu známé, ale přece již cizí. Během své cesty pozoruje neproniknutelnou iluzi rodné krajiny. Pozoruje sám sebe ve svých vzpomínkách, krajinu svého fikčního světa, která žije vlastním životem, a postavy svých příběhů ožívající ve skutečných obyvatelích Západního Chu-nanu:

„Vrátil jsem se zpět do prostředí mých příběhů. Jsem trochu okouzlen. Okolí se zdá být tak povědomé, ale ve skutečnosti je všechno jiné a cizí.“

(Šen Cchung-wen, 2002/11: 239)

Vypravěč krajinu často vnímá očima postav svých příběhů:

„Ves Hnízdiště divokých kachen leží v hlubokém údolí, horské svahy po obou stranách řeky jsou smaragdově zelené, místo se podobá vesnici Cchuej-cchuej, hrdinky, o níž píši...“

(Šen Cchung-wen, 2002/11: 151)

„Když si pomyslím, že již za dvě hodiny náš člun přistane u rozbahněného břehu. A já jako Paj-c', o němž píši ve své povídce, budu moci vystoupit po vratké lávce na břeh a zamířit rovnou do poříční uličky lemované domy na kulech. Už se nebudu muset krčit ve člunu.“

(Šen Cchung-wen, 2002/11: 252)

Příležitostné zápisky z putování po západním Chu-nanu jsou opravdovou sondou do spisovatelova nitra. I pro Šen Cchung-wena mělo toto dílo zvláštní význam:

„Přesto, že se tento útlý svazek esejů zdá být nesouvisle psaným cestopisem bez velkých úprav, každý z esejů obsahuje odkazy na události a osobní pocity, které může pozorný čtenář snadno odhalit. Psal jsem o povodí řeky Jüan a bezvýznamných každodenních událostech, radostech a strastech, úspěších a prohrách rybářů na malých loďkách, o jejich minulosti a přítomnosti. Co však bylo těžké vyjádřit, byla bezútěšnost toho všeho a jejich bezmoc.“

(Šen Cchung-wen, 2009: 10–12)

Ve svých dopisech, které se staly předlohou tohoto díla, nechává Šen Chchung-wen nahlédnout svou manželku do svého nitra. Často popisuje krajinu, která je však jaksi zkreslená, promítají se do ní obrazy lidí i krajiny, které viděl před patnácti lety:

„Když jsem se vrátil na loď, seděl jsem sám v malé, chladné kajutě. Počítal jsem, že když odečteme patnáct od dvaceti jedna – kapitánův věk – výsledek je šest. Velmi živě si pamatuji ten večer před patnácti lety, záři zapadajícího slunce, dlouhé úzké lodě s oranžovo-červenými pruhy, gongy a bubnování, vzrušené výkřiky a zvláště děti radostně skákající na nedalekých rybářských lodích. Jedním z nich musí být ten chromý kapitán, kterého jsem dnes večer potkal. Jak potrhlá je historie.“

(Šen Cchung-wen, 2002/11: 282)

Společně s autobiografií *Cchung-wenova autobiografie* bývají *Příležitostné zápisky z putování po Západním Chu-nanu*, čteny jako metaforické putování do spisovatelova nitra, skrze návštěvy do vlastní minulosti.³⁵ Oblast Západního Chunanu je pak nejen rodištěm spisovatele a dějištěm životních událostí, ke kterým se vrací, nýbrž součástí jeho fiktivního a subjektivního prostoru pro realizaci a idealizaci. Tak jako další spisovatelé „literatury rodné hroudy“ i on je ve městě nově příchozím, zároveň se však stává cizincem i ve své vlastní rodné krajině. Krajina, kterou opustil, je pro něho více fikcí než skutečností, již dávno není tou stejnou krajinou, kterou byla v čase jeho dětství, v jeho myšlenkách je však důvěrným prostorem, který idealizuje, ve městě zažívá odcizení, kvůli kterému se upíná ke krajině, v níž vyrůstal.

³⁵ Například v Ou Fan-Lee. (1985) str. 282 – 307.

Jak je patrné, *Zápisky z putování po Západním Chunanu*, jsou velmi odlišné od předchozích autobiograficky laděných próz. Postava vypravěče je již od čtenáře zcela odvrácena, spisovatel zaujímá přístup pasivního, nezúčastněného pozorovatele. Vypravěč je pohroužen do svého nitra, odloučen od krajiny, která bývala jeho domovem i od čtenáře. Pozoruje skutečnost jakoby z dálky, zkreslenou mnohými myšlenkami a vzpomínkami, před očima mu vyvstávají obrazy z dětství a mládí, ale zároveň i příběhy a postavy, které ve svém beletristickém díle sám vytvořil. Do souboru esejů se promítá autorova bolestná konfrontace s proměnou Západního Chu-nanu, s osudy jeho obyvatel, spisovatelovy rodiny i jeho někdejších přátel.

8 Závěr

Autobiograficky laděná próza *Moje vzdělání* ve formě deníku je zpracováním Šen Cchung-wenových zkušeností z let 1918–1919, která prožil v armádě. Přestože se dílo zakládá na faktech a zachycuje skutečné postavy, místa a události, je současně dílem literárním, jehož nedílnou součástí je manipulace a hierarchizace materiálu. Nejedná se o bezprostřední zápisky deníkové povahy, ale spíše o dílo, které navzdory vysoké míře autobiografičnosti vykazuje řadu znaků fikční narativní prózy. Autor se snaží budovat prózu tak, aby její forma vytvářela iluzi autentického deníku. Autenticitu deníkové formy, která je kromě jiného podpořena tematizací opakujících se pětidenních cyklů, zkratkovitostí, lakoničností hesel či absencí završení významové výstavby však oslabuje úvod díla, číslování „deníkových záznamů“ namísto datování a v neposlední řadě opakovaný výskyt promyšlených, s odstupem vystavěných úvah. Spíše než deníkem či autobiografií je tedy zkoumaná próza specifickým případem vyprávění, jehož ústředním hrdinou je autobiografický vypravěč. Postava vypravěče se v některých momentech blíží autorovi autentických deníkových záznamů, jindy je zase blíže vypravěči narativní fikční prózy.

To, že *Moje vzdělání* není pouhým autobiografickým záznamem, dokládají mimo jiné také meziliterární vlivy. Tyto vlivy jsou přirozenou součástí každého literárního díla, nicméně v případě autobiografické literatury jsou méně běžné či očekávané. Přes podobnost prózy *Moje vzdělání* s dílem Maxima Gorkého *Moje univerzity* nelze uvažovat o přímém vlivu Gorkého na dílo *Moje vzdělání*, neboť v době, kdy Šen Cchung-wen *Moje vzdělání* psal, nebyly ještě *Moje univerzity* do čínského jazyka přeloženy. Nicméně blízkost, kterou u obou autorů pozorujeme, jak na osobní tak na literární rovině jistý vliv Gorkého na Šen Cchung-wenovo dílo přinejmenším připouští.

Pro *Moje vzdělání*, stejně jako pro mnohá další Šen Cchung-wenova, na první pohled idylicky laděná díla, je charakteristický antiidylický rozměr. Autor se nesnaží vytvářet dokonalé, neposkvřené, či bezezbytku harmonické fikční světy. Ve svých dílech naopak nejčastěji vytváří obraz nedokonalé, něčím neblahým poznamenané, poškozené utopie nebo „nedokonalé dokonalosti“. Nedokonalost světa, temné stránky života, jsou vždy nedílnou součástí světa jako celku a nejsou proto odvrhovány či odsouvány stranou. Šen Cchung-wenova tvorba se často nese ve znamení polarity. To, co motivuje postavy jeho příběhů k činu,

či je příčinou jejich osobního rozvoje, bývá zpravidla konflikt, ať již jde o konflikt na rovině vnitřního světa protagonistů, či o konflikt náležející do vnějšího světa.

Nepřehlédnutelným motivem spisovatelova díla je motiv vzdělání. Tematizuje-li autor vzdělávání, má na mysli nejen svoji vlastní cestu k poznání, ale současně mu jde o vzdělávání a poučení čtenářů a tedy i čínské společnosti. Opomenout nelze ani neustále se opakující motiv výlučnosti. Tak, jako se postava vypravěče odlišuje od vojáků vnitřně tím, že demonstruje svou odlišnost a jinakost, odlišuje se také navenek svými osamocenými toukami či vyhledáváním ústraní. Vypravěčova tendence vyčleňovat se ze společnosti vojáků je ještě posílena postojem, který zaujímá, líčí-li dění okolo sebe, zvláště pak popravy a podobné scénérie tematizující nelidskost či absenci soucitu. Vypravěč předkládá čtenáři mnoho šokujících scén, zobrazujících kruté popravy, špínu a ohavnosti, bez sebemenších rozpaků a nakládá s nimi, jako by to byly zcela běžné, banální záležitosti každodenního života. Tyto události jsou však současně nahlíženy s hlubokým porozuměním a vhledem, líčení tak vyznívá především filozoficky, nikoliv kriticky. Mezi další výrazné motivy Šen Cchung-wenova díla patří motiv osudu, beznaděje a tíživé neměnnosti vzorců, podle nichž se lidský život odvíjí, a jimž jedinec nemůže uniknout. V neposlední řadě je pro zkoumané dílo charakteristický motiv vojenské nudy, nehybnosti a nicnedělání, jenž vytváří kontrastní dvojici s motivem smysluplnosti manuální práce, obdivu k řemeslu a řemeslníkům.

V porovnání s dalšími v této práci představenými autobiografickými prózami je dobře vidět, jak se Šen Cchung-wenův autobiografický vypravěč vyvíjí a proměňuje. Pro rané autobiografické prózy je charakteristická postava vypravěče, která se aktivně podílí na ději, stojí jakoby čelem ke čtenáři, provází jej dějem, zároveň je však součástí představovaných událostí. V pozdějších dílech vypravěč čím dál tím více odstupuje od zobrazených dějů. Je zde patrný vypravěčův odstup od líčených událostí i od čtenáře a vypravěč se proměňuje v nezúčastněného pozorovatele. U díla nejpozdějšího data, u *Příležitostných zápisků z putování po Západním Chu-nanu*, vypravěč zaujímá přístup pasivního, téměř nepřítomného pozorovatele, pohrouženého do vlastního nitra. Od počátků spisovatelovy autobiografické tvorby až po pozdní autobiografické prózy tedy pozorujeme postupný odklon vypravěče od bezprostřední interakce se čtenářem až po téměř úplné přehlížení čtenáře a rovněž narůstající pasivitu postavy vypravěče jako aktivního účastníka líčených dějů. Taková proměna postavy

vypravěče, dle mého mínění, odráží niternou proměnu samotného autora, kterou během svého pohnutého života prochází.

Seznam citovaných pramenů a sekundární literatury

- ANDRŠ, Dušan. (2006). *Vzájemné prolínání „krajín vnějších“ a „krajín vnitřních“*. Shen Congwenovy Příležitostné zápisky z putování po Západním Chu-nanu. Jaroslav Průšek — 100 let zakladatele československé sinologie. Praha, 10. listopadu 2006. Nepublikovaný referát.
- ČANG Sin-jing. 张新颖. (2005). *Šen Cchung-wen t'ing-tu*. 沈从文精读. Šanghaj 上海: Fudan ta-süe čchu-pan-še 复旦大学出版社.
- HSIA Chih-Tsing. (1961). *A history of Modern Chinese Fiction 1917-1957*. New Haven: Yale University Press.
- KINKLEY, Jeffrey. (1987). *The Odyssey of Shen Congwen*. Stanford: Stanford University Press.
- KINKLEY, Jeffrey. (1990) „Echoes of Maxim Gorky in the Works of Ding Ling and Shen Congwen“. In: GALIK, Marian. *Interliterary and Intraliterary Aspects of the May Fourth Movement 1919 in China*. Bratislava: Veda. 179-188.
- KUO Mo-žuo. (1948). Čch' fan-tung wen-i 斥反动文艺. In ed. Šao Chua-t'iang 邵华强, *Šen Cchung-wen jen-t'iou c'-liao*. 沈从文研究资料. Pej-t'ing 北京: Č'-š'čchan-čchüan čchu-pan-še 知识产权出版社, 2011.153-157.
- LAO-C'.(2003). *Tao te t'ing. O tao a ctnosti*. Přel. Berta Krebsová. Praha: Dharma Gaia.
- LARSON, Wendy. (1991). *Chinese Writer. Ambivalence and Autobiography*. Durham: Duke University Press.
- LEE Leo Ou-fan.(1985). „Solitary Traveler: Images of the Self in Modern Chinese Literature.“ In: Robert E. Hegel a Richard C. Hessney. *Expressions of Self in Chinese Literature*. New York: Columbia University Press. 282 - 307.
- MACHALA, Lubomír. (2001). *Literární bludiště. Bilance polistopadové prózy*. Praha: Brána.

- MEI Chua-ling. 糜华菱. (1998). „Šen Cchung-wen šen-pching t'ien-piao. 沈从文生平简表.“ In: TCHIEN Fu-lung 田伏隆. *Sing tou čchi wen čch' c' čchi žen – I Šen Cchung-wen. 星斗其文 赤子其人- 忆沈从文*. Čchang-ša 长沙: Jüe-lu šu-še 岳麓书社. 477 – 495.
- NG, Janet. (2006). “A Moral Landscape: Reading Shen Congwen's Autobiography and Travelogues”. In Janet Ng, *The Experience of Modernity. Chinese Autobiography of the Early Twentieth Century*. Ann Arbor: The University of Michigan Press. 119 – 143.
- PENG Hsiao-yen. (1994). *Antithesis Overcome: Shen Congwen's Avant-Gardism and Primitivism*. Taipei: Institute of Chinese Literature and Philosophy, Academia Sinica.
- PRŮŠEK, Jaroslav. (1940). *Sestra moje Čína*. Praha: Družstevní práce.
- PRŮŠEK, Jaroslav a kol. (1967). *Slovník spisovatelů. Asie a Afrika. I.a II. Díl*. Praha: Odeon.
- STAHL, Frank. (1997). *Die Erzählungen des Shen Congwen: Analysen und Interpretationen*. Frankfurt am Main: Peter Lang.
- ŠEN Cchung-wen 沈从文. (1995). *Imperfect Paradise: Twenty-four Stories*. Honolulu: University of Hawai'i Press.
- ŠEN Cchung-wen 沈从文. (2002). *Šen Cchung-wen čchüan-t'i (1-17 t'üan) 沈从文全集 (1-17 卷)*. Tchaj-jüan 太原: Pej-jüe wen-i čchu-pan-še 北岳文艺出版社.
- ŠEN Cchung-wen 沈从文. (2009). *Siang-si san-t'i. 湘西散记.- Recollection of West Hunan*. Nan-t'ing 南京: I-lin čchu-pan-še 译林出版社.
- VLAŠÍN, Štěpán. (1984). *Slovník literární teorie*. Praha: Československý spisovatel.
- WANG, David. (1992). *Fictional Realism in Twentieth-Century China: Mao Dun, Lao She, Shen Congwen*. New York: Columbia University Press.

WANG Ceng-čchi. 汪曾祺. (1998). „Sing tou čchi wen čch' c' čchi žen. 星斗其文赤子其人.“ In: TCHIEN Fu-lung 田伏隆. *Sing tou čchi wen čch' c' čchi žen – I Šen Cchung-wen.* 星斗其文 赤子其人- 忆沈从文. Čchang-ša 长沙: Jüe-lu šu-še 岳麓书社. 325 – 333.

Přílohy

Příloha č. 1: Mapa Západního Chu-nanu



Zdroj: Kinkley, 1987: xii

Příloha č. 2: Šen Cchung-wen v 80. letech



Zdroj: http://reader.gmw.cn/2011-10/05/content_2736903.htm

Příloha č. 3: Šen Cchung-wenův pracovní stůl, na kterém tvořil v Pekingu. Do Feng-chuangu přestěhovaný v roce 1990.



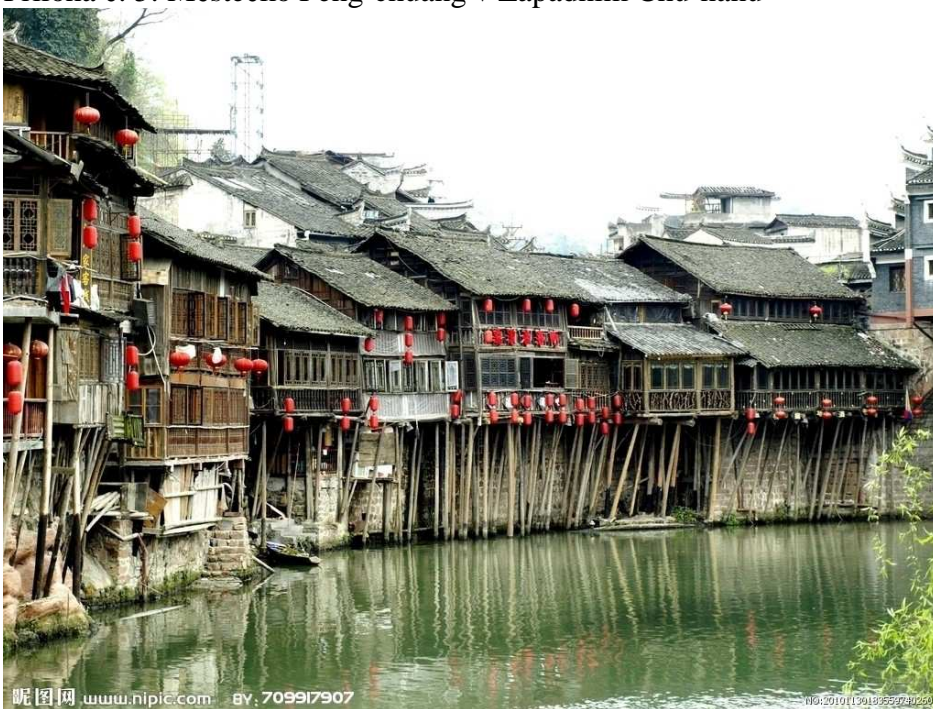
Zdroj: Foto autorka

Příloha č. 4: Vstup do Šen Cchung-wenova rodného domu ve Feng-chuangu



Zdroj: Foto autorka

Příloha č. 5: Městečko Feng-chuang v Západním Chu-nanu



Zdroj: <http://www.nipic.com/show/1/62/4001195k9245f562.html>